

EN MODERN FOLKKYRKA

– svenskkyrklig självförståelse inom Guds hus-projektet i Fisksätra

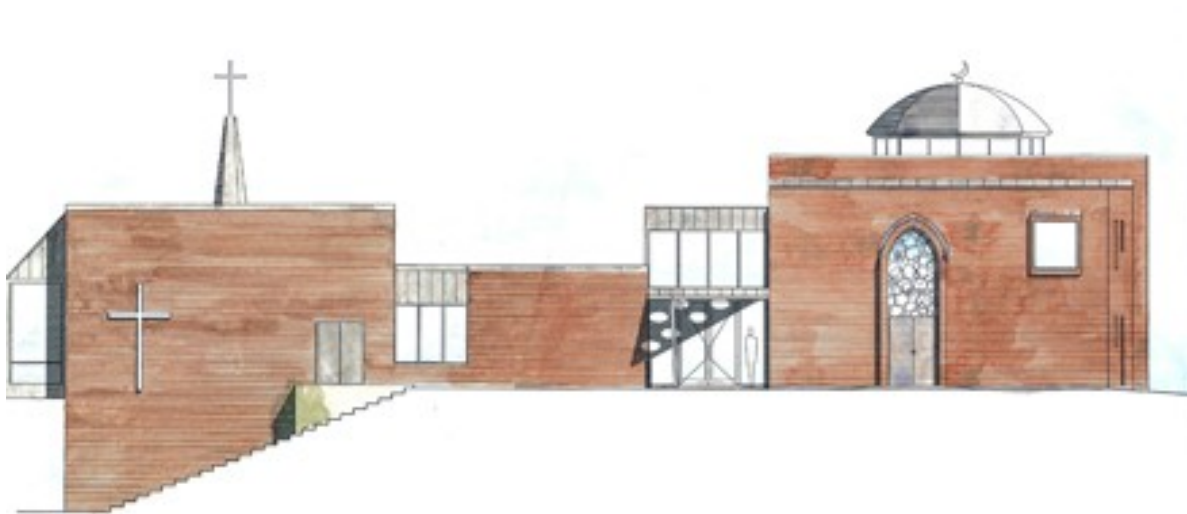

Bild: Nacka församling

Kandidatuppsats i Teologi

Författare: Tobias Nellvik (840417)

Handledare: Professor Ninna Edgardh

Uppsala vintern 2012/2013

Tillkännagivande

Äntligen är uppsatsen färdig, efter många timmar av hårt arbete, intervjuer och samtal kring ämnet och uppsatsen.

Jag vill speciellt tacka min handledare Professor Ninna Edgardh för hennes stöd och råd genom hela processen med uppsatsen. Jag vill också passa på att tacka Doktor Jonas Idestrom på Svenska kyrkans forskningsenhet för hans idéer, tankar, och förslag till denna uppsats samt Doktor Helene Egnell på Centrum för religionsdialog i Stockholms stift för goda rekommendationer av källmaterial.

Sist men inte minst vill jag tacka min familj, min sambo Matilda, vänner och kollegor som har gett mig stöd, förståelse och hjälp under hela processen med uppsatsen.

Trettonhelgen 2013

Tobias Nellvik

Kandidatuppsats i Teologi

Titel: En modern folkkyrka – svenskkyrklig självförståelse inom Guds hus-projektet i Fisksätra

Författare: Tobias Nellvik (840417)

Handledare: Professor Ninna Edgardh

Datum: januari 2013

Ämnesord: Guds hus, Fisksätra, Religionsdialog, Religionsteologi, Självförståelse

Sammanfattning

Denna kandidatuppsats analyserar hur den svenskkyrkliga självförståelsen ser ut inom Guds hus-projektet i Nacka församling utifrån ett religionsteologiskt perspektiv.

Användandet av en empirisk teoretisk modell nämligen ”4 voices of theology” framtagen av Action Research – Church & Society (ARCS) i Storbritannien har gjort det möjligt att beskriva hur den svenskkyrkliga självförståelsen ser ut inom Guds hus-projektet och hur denna självförståelse påverkar den religionsteologi som förmedlas ur ett svenskkyrkligt perspektiv.

Genom att använda den empirisk teoretiska modellen bestående av fyra olika aspekter av teologi; adopterad, normativ, formell och operativ teologi har bilden av den svenskkyrkliga självförståelsen blivit tydligare.

Den empiriska teorin har sedan ställts mot ett material från gruppintervjuer där företrädare för Nacka församling involverade i Guds hus-projektet; både anställda och förtroendevalda har blivit intervjuade utifrån frågeställningar som berör den svenskkyrkliga självförståelsen av Guds hus-projektet och religionsteologi.

Efter att ha analyserat materialet är slutsatsen att Guds hus-projektet religionsteologi i synnerhet är en kontextuell och erfarenhetsgrundad religionsteologi. Guds hus-projektet har lett fram mot Diapaxis, vilket innebär att religionsteologin har omvandlats och blivit praktik. Församlingens företrädare uttrycker själva att vad man gör inom Guds hus-projektet är att vilja ta ett steg bortom religionsteologin till vad man själva beskriver som en ”uppenbarelseteologi” eller ”kärleksbudets teologi”.

Begränsningarna i analysen är att den enbart baseras på företrädare från Svenska kyrkan, Nacka församling, vilket är ett av de tre samfund som Guds hus-projektet utgör. De övriga två är S:t Konrads katolska församling samt Muslimernas förening i Fisksätra. Detta medför att den bild som här presenteras inte kan anses vara en sammantagen analys av självförståelsen ur ett religionsteologiskt perspektiv inom Guds hus-projektet. Analysen har dessutom skett efter att projektet endast varit verksamt i fyra år. För att ännu tydligare kunna urskilja vilken (religions)teologi som Guds hus företräder krävs en liknande studie när projektet blivit en bestående del inom församlingsverksamheten i Nacka församling.

Innehållsförteckning

1 Bakgrund	5
1.1 Syfte och Problemställning	5
1.2 Avgränsning	5
1.3 Etiska aspekter	6
2 Metod	6
2.1 Intervjumetod och informanturval	7
2.2 Empirisk teori	8
2.3 Religionsteologi	10
3 Fisksätra	11
3.1 Fisksätra kyrka	13
4 Guds hus-projektet	14
4.1 Syfte och mål med Guds hus	15
4.2 Organisation	16
4.3 Värdegrunden	18
4.4 Debattartikeln <i>"Vi bygger ihop kyrka och moské"</i>	19
5 Analys	20
5.1 Adopterad teologi – Dialog och samverkan	20
5.1.1 Fyra former av dialog	22
5.1.2 Drivkraften	23
5.2 Normativ teologi – Folkkyrkotanken	24
5.2.1 Folkkyrkobegreppet	25
5.2.2 En modern folkkyrka	26
5.2.3 Symboliken	27
5.3 Formell teologi – Luther och befrielsesteologi	28
5.3.1 Ekumenik	29
5.3.2 En evangelisk-luthersk kyrka	29
5.3.3 Befrielsesteologi	30
5.3.4 Luthers tvåregementlära	31
5.4 Operativ teologi	32
5.4.1 Tio punkter för religionsteologisk diskussion	32
5.4.2 En fysisk manifestation	33
5.4.3 Mission	35
5.4.4 Den helige Andes närvaro	36
6 Slutdiskussion	37
6.1 Adopterad teologi	38
6.2 Normativ teologi	38
6.3 Formell teologi	39
6.4 Operativ teologi	40
6.5 Diapraxis	41
6.6 (Religions)teologi	42
7 Slutkommentar	43
8 Käll- och litteraturförteckning	44
8.1 Tryckta källor och litteratur	44
8.2 Otryckta källor	45
8.3 Internet	46
Appendix 1	47
Appendix 2	48
Appendix 3	49

1 Bakgrund

Sverige är inte längre ett homogent samhälle. Immigrationen till Sverige har ökat allt eftersom och enhetssamhället är under upplösning sedan länge. Sverige är idag ett heterogent samhälle bestående av människor med olika etniska, nationella, kulturella och religiösa bakgrunder.

I stadsdelen Fisksätra i Nacka kommun öster om Stockholm är invandrartätheten stor.

Stadsdelen består av en heterogen mix av människor med många olika bakgrunder. Mitt på torget ligger Svenska kyrkans lokaler, Fisksätra kyrka som i framtiden är tänkt att vara Guds hus, en vision om ett gemensamt hus som ska inrymma såväl en kyrka som en moské. Ett Guds hus som ska inrymma såväl kristna lutheraner och katoliker som sunni-muslimer.

Jag har parallellt med mina teologistudier vid Uppsala universitet verkat i Nacka församling som församlingsassistent och en del av min tjänst har varit lokaliserad till Fisksätra. Jag har under min verksamma tid i församlingen följt detta projekt nära och med stort intresse. När det nu blivit dags för mig att författa min kandidatuppsats, tyckte jag att det skulle vara intressant att skriva den med utgångspunkt i visionen om ett Guds hus i Fisksätra.

1.1 Syfte och problemställning

Syftet är att diskutera, beskriva och analysera den svenskkyrkliga självförståelsen inom ramen för Guds hus-projektet. Vidare är syftet att med utgångspunkt ifrån en empirisk teologisk modell diskutera olika teologiska aspekter Svenska kyrkan använder inom Guds hus-projektet. Tanken är att genom en analys av dessa aspekter skapa en bild av vilken (religions)teologi Guds hus-projektet är baserad på. Det finns ingen tidigare forskning gjord med utgångspunkt ifrån Guds hus-projektet.

1.2 Avgränsning

Denna uppsats kommer i huvudsak att fokusera på den Svenskkyrkliga självförståelsen inom Guds hus-projektet i Nacka församling. Eftersom projektet innefattar ett samarbete mellan tre parter; Svenska kyrkan Nacka församling, Sankt Konrads katolska församling samt Muslimska föreningen i Nacka har jag valt att fokusera på den största aktören tillika huvudaktören i projektet nämligen Nacka församling, Svenska kyrkan.

1.3 Etiska aspekter

Min egen relation till Guds hus-projektet är viktig att klargöra. Jag är sedan 2010 anställd i Nacka församling som församlingsassistent. I min tjänst arbetar jag främst med församlingens barn- och ungdomsverksamhet. Jag har i huvudsak varit verksam i församlingens huvudkyrka, som är Nacka kyrka i Finntorp. En del av min tjänst har också varit förlagd lokalt till Fisksätra. I mitt egna arbete i Fisksätra har jag varit verksam inom två av Svenska kyrkans grunduppgifter nämligen Gudstjänst och Undervisning. Jag har inte själv varit delaktig i arbetet med Guds hus-projektet.

2 Metod

Fokus i uppsatsen utgörs av Guds hus-projektet som har drivits som ett projekt i Nacka församling tillsammans med Sankt Konrads katolska församling och Muslimernas förening i Fisksätra. Jag beskriver och analyserar projektets målsättning, verksamhet och utmaningar i stadsdelen Fisksätra i Nacka kommun. Den svenskkyrkliga självförståelsen av projektet Guds hus baseras på skriftliga dokument samt intervjuer med representanter från Svenska kyrkan i Nacka församling.

Jag kommer att med hjälp av dokument och statistik, kompletterat med egna iakttagelser, beskriva den lokala kontexten i stadsdelen Fisksätra för att ge en bakgrund till den miljö projektet har uppstått i. Vidare kommer jag att ge en bakgrund och beskrivning av Guds hus utifrån projektbeskrivningen samt artiklar som har skrivits med utgångspunkt ifrån Guds hus.

Mot denna bakgrund kommer jag sedan att intervjua flera personer som är involverade i projektet Guds hus ifrån Svenska kyrkan, Nacka församling. Dessa personer har ombetts ställa upp på en gruppintervju samt en uppföljande skriftlig intervju med ett intervjuformulär. Frågorna i intervjuformuläret kommer vara samma för alla informanter och de kommer att besvara frågorna i samma ordningsföljd. Alla frågorna har lämnats med öppna svar. Informanterna kommer att presenteras med sina respektive titlar/relationer till Guds hus-projektet och Nacka församling. De har också själva fått godkänna mina anteckningar från intervjutillfället.

Efter presentationen av projektet följer en teoretisk del med en redogörelse över en empirisk teologisk modell, som korrelerar till olika teologiska aspekter som används i praktiken inom kyrklig verksamhet.

I min analys kommer jag sedan att redogöra för var Guds hus-projektet befinner sig i dessa teologiska aspekter. På detta sätt hoppas jag kunna visa vilken (religions)teologi Guds hus-projektet kan ses som uttryck för.

Det jag gör kan beskrivas som att jag försöker ”skapa” en svenskkyrklig Guds hus (religions)teologi, som är baserad på informanternas uppgifter, men som i materialet är delvis implicit och fragmentarisk. Detta är något som jag kommer att återvända till i ett eget avsnitt för att närmare diskutera.

2.1 Intervjumetod och informanturval

Jag har valt att använda mig av en kvalitativ metod bestående av datainsamling från intervjuer med representanter för Svenska kyrkan i Guds hus-projektet. Intervjuerna med informanterna har skett i två etapper. Den första etappen bestod av två gruppintervjuer. Att det blev två intervjuer beror på att det var svårt att finna tid när alla fem informanter kunde ses samtidigt för en gruppintervju. Därför valde jag att dela upp mina fem informanter i två grupper. Jag känner informanterna personligen eftersom vi är kollegor i församlingen. Alla informanter fick en personlig fråga om de var beredda att ställa upp och delta i gruppintervjun.

Innan jag träffade informanterna för intervju fick de åtta frågor¹ utskickade till sig i förväg, varav vi sedan samtalade kring fem frågor. Båda grupperna samtalade om samma fem frågor. Anledningen till att jag valde ut fem av de åtta frågorna för gruppintervjuerna var att jag ansåg de fem frågorna bäst lämpade för intervjun. Under gruppintervjuerna valde jag att föra anteckningar, samt att använda mig av en diktafon. Genom att både föra anteckningar och göra en ljudupptagning skulle jag inte missa något väsentligt som mina informanter sagt. Den ena gruppintervjun hölls i församlingshemmet i Nacka kyrka av praktiska skäl för informanterna, den andra gruppintervjun hölls i ett mötesrum i Fisksätra kyrka även det av praktiska skäl. Båda intervjutillfällena varade i mer än en timme. Efter dessa två gruppintervjutillfällen skrev jag rent mina anteckningar som jag fört under intervjuerna. Jag lyssnade också igenom den inspelade ljudupptagningen för att garantera att jag inte missat

¹ Se Appendix 1

några viktiga poänger. Allt material från de inspelade ljudupptagningarna har jag transkriberat och fört samman med mina tidigare anteckningar för att bredda bilden av informanternas svar samt komma åt eventuella detaljer.

Efter dessa två gruppintervjuer valde jag att ställa några kompletterande frågor² till samtliga fem informanter, alla informanter fick ta del av samma intervjuformulär med öppna svar. Jag bad vidare mina informanter att besvara dessa kompletterande frågor skriftligt till mig. Det är det material jag nu nämnt som kommer att ligga till grund för min analys och slutdiskussion.

De fem informanterna som jag gruppintervjuade är viktiga personer inom Svenska kyrkan i Nacka församlings arbete med Guds hus-projektet. Jag valde att intervju både anställda och förtroendevalda från kyrkorådet. Detta för att se om de anställda samt de förtroendevalda delar samma bild av projektet samt för att se hur synen på projektet kan skilja sig mellan yrkesaktiva och lekmän. Följande personer har blivit gruppintervjuade för denna uppsats; Kyrkoherden, Distriktsledaren för Fisksätra (benämns framöver som distriktsledaren), Projektledaren för Guds hus (benämns framöver som projektledaren) samt Kyrkorådets ordförande (benämns framöver som ordförande) och Kyrkorådets vice ordförande (benämns framöver som vice ordförande).

Utöver de informanter som har blivit gruppintervjuade har jag också samtalat/intervjuat Barbro Bolounassos som är bibliotekschef på Fisksätra bibliotek, Jorunn Rådberg som är förvaltare på bostadsbolaget Stena fastigheter AB och Ann Boréus som är lokal eldsjäl och driver kvinnoföreningen Rosen. Jag har också kompletterat med viss statistik rörande Fisksätra. För detta ändamål kontaktade jag Lisa Ståhlberg, som arbetar som statistiker på Nacka kommun, av henne fick jag aktuell statistik rörande Fisksätra per e-post.

2. 2 Empirisk teori

Den empiriska teoretiska modell som jag har valt att använda har jag hämtat ifrån en forskningsrapport med titeln *Living church in the global city: Theology in practice*. Rapporten är utgiven av Action Research – Church & Society (ARCS) vid University of London 2008. Målet för ARCS är att engagera kyrkliga grupper och samfund för att verka för självförståelse och förnyelse av sitt eget varande, sin evangelisation och sitt sätt att möta samhället (ARCS,

² Se Appendix 1

2008, s.6). ARCS anser att teologi gör skillnad i praktiken och att praktiken gör skillnad i teologin, detta eftersom kyrkan verkar genom både praktiskt handlande och teologi (Cameron, Bhatti, & Duce, 2010, s.53).

En utgångspunkt för deras teori är att man utgår ifrån att den globala staden; kyrkan möter specifika utmaningar och möjligheter när man verkar i en global storstadsmiljö. Detta stämmer väl in på Fisksätra, som är en stadsdel präglad av det mångkulturella i en global storstad, nämligen Stockholm.

ARCS har i sin rapport utvecklat en empirisk teoretisk modell som de har namngivit ”4 voices of theology”. Teorin vittnar om fyra olika aspekter av teologi som präglar inomkyrklig praktik, utifrån den lokala kontext man verkar i och den teologi man använder. ARCS anser att teologi har och tar många olika uttryck såväl praktiska som teoretiska, samtidigt som det finns ett samband emellan dem. Den första teologin som på engelska benämns ”Espoused theology” har jag valt att översätta till adopterad teologi. Jag har valt denna översättning då själva teologin man vill förklara bygger på en teologi som blivit knuten till den egna specifika kontexten, även om dess ursprung inte är unikt för gruppen i sig (ARCS, 2008, s.54).

Adopterad (Espoused) teologi formulerar det unika/specifika för en grups sätt att tänka om sitt eget förhållningssätt till sin egen tro och inte vad man gör i praktiken. Den adopterade teologin framträder tydligast i dokumentation för en specifik grupp, och genom samtal med medlemmar av gruppen kan man ana vad de tänker om sin teologi och hur den tar sin form i praktiken. ARCS (2008, s.10) definierar den adopterade teologin på följande sätt; ”the specifics of a group’s articulation of its beliefs”. Denna form av teologi är en form av teologi vilken gruppen hoppas att de förmedlar.

Operativ teologi är den teologi som gestaltas med gruppens praktik. Den operativa teologin är oftast dold då den inte tar verbalt uttryck på samma tydliga sätt som den adopterade teologin utan den går att formulera i ord först genom reflektion, analys och djupare samtal med den specifika gruppen. Den operativa teologin uttrycker gruppens kyrkliga praktik genom dess handlingar och den teologi gruppen framhåller utifrån sina egna självbeskrivningar. ARCS (2008, s.10) definierar den operativa teologin som ”what is embedded in its actual practice”.

Normativ teologi är en teologi som är i harmoni med den specifika kyrkans officiella skrifter och bekännelser. ARCS (2008, s.10) definierar normativ teologi som "the theology of the Scriptures, the creeds, official Church teaching". Här söker gruppen finna sin relation till kyrkans grundläggande lära genom dess bekännelseskriterier i huvudsak.

Formell teologi är en teologi som är baserad på den specifika kyrkliga traditionen. I formell teologi relaterar gruppen till framträdande teologer och deras läror och doktriner, eller som ARCS (2008, s.10) definierar det "what theologians do".

Jag har för avsikt att i min analys beröra dessa aspekter av teologi utifrån vad som framkommit från informanterna i intervjuerna.

2.3 Religionsteologi

Målet med denna uppsats som framgått av syftet är att jag vill försöka "skapa" en svenskkyrklig Guds hus (religions)teologi, baserad på informanternas uppgifter, men som i materialet delvis är implicit och fragmentariskt. Denna (religions)teologi har också sin utgångspunkt i en lokal kontext nämligen Fisksätra. Jag har för avsikt att försöka definiera terminologin kring (religions)teologi i detta avsnitt för att klargöra vilken sorts teologi jag söker.

Jag har valt att definiera begreppet Religionsteologi utifrån Mikael Stenmarks och David Westerlunds bok *Polemik eller dialog?* (2002), vilken de är redaktörer för. Boken är en av fyra i en projektstudie om inter-religiösa relationer i ett samarbete mellan Stockholms universitet och Uppsala universitet. Redaktörerna Westerlund och Stenmark lyfter fram två bilder av religionsteologi. Dessa är grundade på hur vi tolkar begreppet teologi. Antingen kan teologi likställas med begreppet religionsvetenskap, inom vilken vem som helst oavsett konfession kan studera vilken religion som helst. Stenmark och Westerlund menar att om vi använder denna definition av teologi, innebär religionsteologi "...den religiöst obundna verksamhet inom vilken man som forskare studerar hur olika religioner förhåller sig till varandra." (Stenmark & Westerlund, 2002, s. 10). Dock är begreppet religionsteologi vidare än så, eftersom begreppet teologi också kan användas för att vilja fånga individer inom en specifik religions syn på en annan religion, menar Stenmark och Westerlund (2002, s.10). Då innebär det att religionsteologi istället berör frågor av mer inomreligiös reflekterande karaktär

utifrån den egna tron och hur man som troende individ förhåller sig till en annan religion allt enligt Stenmark och Westerlund.

Kajsa Ahlstrand som är en av medförfattarna till Stenmark och Westerlund skriver i inledningen till sitt kapitel att religionsteologi har för avsikt att besvara frågan; ”...vad existensen av andra religioner innebär för kristen, eller annan religiös, självförståelse” (Stenmark & Westerlund, 2002, s.49).

Det är med utgångspunkt ur den andra definitionen av religionsteologi som denna uppsats kretsar, då de informanter jag har intervjuat alla utgör en del av Svenska kyrkan och deras egen inomreligiösa självförståelse ur ett evangelisk-lutherskt perspektiv av Guds hus-projektet.

Anledningen till att jag har valt att sätta parenteser runt (religions)teologi är att den (religions)teologi jag försöker ”skapa” är baserad enbart på ett svenskkyrkligt perspektiv och inte de andra två konfessionella grupperna, muslimerna och katolikerna. Den (religions)teologi jag försöker ”skapa” är därmed inte en samlad religionsteologi för hela Guds hus-projektet.

3 Fisksätra

Fisksätra är en stadsdel i Nacka kommun. Fisksätra är omgivet av stora skogs- och naturområden, samt vatten. Området bostadsplanerades i slutet av 1950-talet och mellan 1971-1974 uppfördes stadsdelen Fisksätra. Bostadsområdet är en del av det så kallade miljonprogrammet, vilket innefattade flera bostadsområden som uppfördes på kort tid runt om i Sverige på slutet av 60-talet och början av 70-talet, mera känt som rekordåren i bostadsbyggande (Nacka kommun; Kulturmiljöprogram 2011). Arkitekter för Fisksätra var Tore Forsman, Ulf Snellman samt Kjell Rosenberg som vann arkitekttävlingen för Fisksätra med sitt bidrag ”Det går att gå”, ett höghusområde som avskiljde bostäderna ifrån trafikerade vägar och bilparkeringar (Fahlman, 1999, s.29). Bostadsområdet består av hyresrätter som först förvaltades av det kommunala bostadsbolaget Nackahem men övertogs av privatägda Stena fastigheter AB 1996 (Nacka kommun, 2009, s.5). Runt om Fisksätra på de närläggna höjderna finns det tre stycken bebyggda mindre bostadsområden (Båthöjden, Fågelhöjden & Fiskarhöjden) bestående av kedje- och radhus, uppförda även dessa i början av 70-talet. Enligt

statistik ifrån SCB så utgör Fisksätra 103 hektar mark, och här bor enligt siffror från 2011 7706 personer (SCB: områdesstatistik per 2012-12-11). Per kvadratkilometer blir detta 7482 personer, en siffra som gör Fisksätra till ett av det mest tätbebyggda och tätbefolkade bostadsområdena i hela Sverige.

I stadsdelens mitt finns ett lokalt centrum som består av vårdcentral, familjecentral, kommunal öppen förskola, bibliotek, närpolis, matbutiker, apotek, restauranger/caféer samt en del små privata näringsidkare. Vidare finns i områdets närhet två skolor; kommunala Fisksätraskolan åk 0-6, samt friskolan Futura Lännbo åk 0-6. I anslutning till Fisksätraskolan finns också Folkets hus med aktivitetslokaler framförallt riktade till ungdomar. I området finns det även fritidsgård, sporthall, utomhus fotbollsplaner, två mindre småbåtshamnar samt äldreboende. På Fisksätra torg ligger Fisksätra kyrka vilken tillhör Nacka församling. Kyrkans lokaler inrymmer idag Svenska kyrkan samt Råd- och stödcentret Källan ett samarbete mellan Svenska kyrkan, St. Konrads katolska församling, Muslimernas förening i Nacka samt Stockholm stadsmission.

Fisksätra som stadsdel är starkt präglad av den heterogena befolkningen som lever och verkar i stadsdelen. Det finns omkring 130 nationaliteter i Fisksätra, räknat på de födelseländer som minst 20 personer härstammar ifrån är det 45 nationaliteter (Lisa Ståhlberg, e-post 2012). Vad avser språk talas det omkring 50 olika återkommande språk. Förutom svenska är spanska, polska, finska, arabiska, ryska, somali, turkiska och tigrigna vanligt förekommande. Arbetslösheten i Fisksätra är enligt den senaste statistiken ifrån oktober 2012 10,8 % (SCB; områdesstatistik per 2012-12-11). Årsmedelinkomsten för en person bosatt i Fisksätra var 2010 under 200 000 kronor, inkomsten är i allmänhet högre bland män än kvinnor. Detta beror också på att antalet öppet arbetslösa bland kvinnor i Fisksätra är högre än bland männen. Andelen personer med högre utbildning än gymnasienivå är överlag avsevärt mycket lägre i Fisksätra än i Nacka kommun i övrigt. Samtidigt kan man notera att befolkningen i Fisksätra ökar kontinuerligt mer än i övriga delar inom Nacka kommun enligt statistik från SCB (SCB; områdesstatistik per 2012-12-11).

Fisksätra är geografiskt beläget längs väg 226 mellan Sicklaön och Saltsjöbaden i Nacka kommun. Förutom bilvägen så kan man resa hit med antingen Saltsjöbanan ifrån Slussen, en resa som tar ungefär 20 minuter ifrån Stockholms innerstad, eller med buss 465 som går mellan Nacka strand och Fisksätra.

Fisksätra är en stadsdel med ett stort och aktivt föreningsliv för människor i alla åldrar. Förutom nationella och etniska kulturföreningar finns bland annat en kvinno förening som riktar sig till alla kvinnor i Fisksätra oavsett, ålder, etnicitet, nationalitet eller religionstillhörighet; föreningen Rosen.

Rosen har blivit en förening för kvinnor som annars troligen hade spenderat den mesta tiden i hemmet. Då många boende i Fisksätra är av utländsk härkomst har föreningen Rosen blivit en mötesplats för nyanlända invandrare där man kan möta varandra och det svenska samhället (Ann Boréus, intervju 2012). Samhällsengagemanget i stadsdelen överlag har gått i en positiv riktning de senaste åren mycket tack vare god samverkan mellan olika aktörer i stadsdelen. Här bör nämnas Fisksätraakademin som startades 2006 av den dåvarande stadsdirektören, för att öka samverkan lokalt i Fisksätra. I Fisksätraakademin ingick såväl offentliga som privata aktörer däribland Biblioteket, Svenska kyrkan, Stena Fastigheter AB, Närpolisen med flera. Biblioteket är mer än bara ett bibliotek i Fisksätra, det är en mötesplats för alla människor lokaliserat mitt i centrumbyggnaden. Biblioteket med Barbro Bolounassos, bibliotekschef och hennes kollegor, står för en verksamhet som förutom bokutlåning och kultur erbjuder medmänskligt omhändertagande av stadsdelens boende. En samverkanspunkt mellan Biblioteket och Svenska kyrkan är Abrahams barns julkrubba som visas varje veckodag under hela december (Barbro Bolounassos, intervju 2012). Fastighetsbolaget Stena Fastigheter har sedan de tog över förvaltning av höghusen i Fisksätra arbetat efter parollen relationsförvaltning, med detta menar man att man arbetar med frågor som berör bostadsområdet i ett större perspektiv än fastigheterna i sig. I synnerhet stödjer man inom ramen för relationsförvaltning olika sociala projekt och samverkar för ett bättre närområde (Jorunn Rådberg, intervju 2012).

3.1 Fisksätra kyrka

Mitt på Fisksätra torg ligger Fisksätra kyrka, Svenska kyrkan Nacka församling. Fram till den omfattande renoveringen av kyrkan som avslutades under år 2012, som ett steg i Guds hus arbetet, användes kyrkan också som samlingslokal för profana ändamål då kyrkan var byggd som ett allmänhetens Folkets hus. Liksom hela Fisksätra höghusområde är det arkitekterna Tore Forsman & Ulf Snellman som gett kyrkan dess utformning, vilken är väl förenad med samhället i övrigt (Nilsson, 2007, s.49). Huset är byggt i rött tegel, sidoväggen som vetter mot

torget är helglasade på såväl bottenvåningen som övervåningen (Nilsson, 2007, s.49). Interiören går i en ljus grå färgskala och taket är himmelsblått. Fisksätra kyrka nyttjas idag både av Svenska kyrkan i Nacka församling och av Sankt Konrads katolska församling. Byggnaden ägs och förvaltas av Svenska kyrkan i Nacka församling.

4 Guds hus-projektet

Projektet tar sin början under 2008. Då har Nacka församling redan diskuterat frågan om framtiden för församlingshuset/kyrkan i Fisksätra under flera år. Församlingshuset/kyrkan är som ovan beskrivits ett trevåningshus som inrymmer, kyrksal, församlingssal, samlingslokaler och mötesrum i olika storlekar. Församlingen utnyttjade vid tillfället inte lokalerna fullt ut utan man hade inom församlingen och i församlingens kyrkoråd diskuterat olika idéer vad man skulle kunna göra med lokalerna. Man diskuterade såväl olika verksamhetsidéer som andra tänkbara ägarförhållanden för församlingshuset/kyrkan (Projektbeskrivningen Guds hus, 2008, s.1).

Samtidigt som dessa diskussioner fördes hade församlingens samarbete med den lokala katolska församlingen; St. Konrad utvecklats. Precis i samma linje hade kontakterna med Islamska kulturföreningen i Fisksätra (sedermera Muslimernas förening i Fisksätra) etablerats och börjat växa. Frågan om ekumenik och samarbete med S:t Konrads katolska församling berörs i församlingsinstruktionen för Nacka församling (2007, s.17ff), här nämns även Islamska kulturföreningen, dock står det inte någonting om trepartssamverkan mellan de tre samfunden.

Samverkan mellan de tre religiösa samfunden tar sin utgångspunkt i en gemensam studieresa med fokus på religionsdialog. Studieresan resulterar i att de tre samfunden vill, förutom att enbart samtala om religion, även verka för ett bättre Fisksätra för alla bosatta oavsett konfession. Samtidigt söker Stockholms stadsmission efter en stadsdel i någon av Stockholms miljonprogram i lagom storlek där man kan starta ny social verksamhet på vad de definierar som interreligiös grund (projektbeskrivningen för Guds hus, 2008, s.2). Stadsmissionen finner situationen och förutsättningarna i Fisksätra idealiska utifrån sin projektidé.

Våren 2008 fattar Nacka församlings kyrkoråd beslut om att inleda ett samarbete mellan de tre religiösa samfunden samt Stockholms stadsmission för att starta ett Råd- och stödcenter

med namnet ”Källan” och att inleda ett arbete för skapandet av ett ”Guds hus-projekt” i Fisksätra församlingshus/kyrka. Till en början var utgångspunkten Råd- och stödcentret Källan det väsentliga. Målbeskrivningen för Källan är att ”människor som bor och vistas i Fisksätra ska få stöd att orientera sig i det svenska samhället, kulturellt, socialt och existentiellt.” och den fortsätter med att ”skapa ett i Sverige unikt samarbete mellan människor av olika religionstillhörighet som skall främja integration och minska social utslagning” (projektbeskrivningen för Råd- och Stödcentret Källan, 2008, s.5).

4.1 Syfte och mål med Guds hus

De olika aktörerna inom Guds hus-projektet börjar se att ett ”Guds hus” i Fisksätra skulle vara positivt för det lokala samhället, en stark symbol för samverkan och samexistens samtidigt som man skulle minska klyftorna både i lokalsamhället och motsättningarna mellan människor över religions- och kulturgränser (projektbeskrivningen för Guds hus, 2008, s.3) Målet är ett gemensamt Guds hus som rymmer tre samfund där man tillsammans kan verka för förståelse och fred. I projektbeskrivningen kan vi läsa följande angående värdet av ett Guds hus; ”Det religiösa värdet av att dela samma byggnad är svår att till fullo överblicka. Vi kan dock utgå från att de erfarenheter vi och samfunden därmed kommer att göra, innebär unika möjligheter och lärdomar, utveckling men även forskning inom teologins område. Tanken på ett ”Guds hus” i Fisksätra skall betraktas som en religiös gemenskap kring tron på en enda Gud, skaparen av himmel och jord.” (projektbeskrivningen för Guds hus, 2008, s.3)

Med detta som bakgrund bestämmer sig de tre samfunden tillsammans med Nacka församling som huvudaktör för att verka för att ett Guds hus ska bli verklighet, ett hus som under ett och samma tak ska rymma såväl kyrkorum för lutheraner och katoliker, som en moské för muslimer. För att detta ska kunna bli verklighet sätter man projektet Guds hus hösten 2008 med följande syftesbeskrivning;

”Projektet syftar till

- att samla de stora religiösa samfunden i Fisksätra i en gemensam praktisk och ideologisk samverkan, genom etablerandet av den fysiska byggnaden ”Guds hus”
- att tillvarata samfundens möjligheter att motverka främlingskap och kulturella motsättningar i Fisksätra, samt även visa på samarbetets fredsskapande möjligheter.” (projektbeskrivningen Guds hus, 2008, s.3)

Att uppföra ett Guds hus är ingenting som kan ske omedelbart eftersom det kräver arbete rent fysiskt med renovering, tillbyggnad och påbyggnad. Istället blir Guds hus-projektet ett projekt som stegvis kommer att arbeta för uppförandet av den fysiska byggnaden Guds hus.

En del av projektet innefattar också att dra lärdomar och närma sig varandra ideologiskt och teologiskt för att inom ramen för Guds hus skapa en arena där religionsdialog blir vardag. Därför har man sedan starten inom projektet bedrivit seminarier, caféföreläsningar och samtalskvällar på temat religionsdialog och samverkan (projektbeskrivningen för Guds hus, 2008, s.5).

Ovan har jag redogjort för syftet med Guds hus-projektet, nedan följer också några utvalda mål för projektet, som jag lyfter fram för att de har betydelse för denna uppsats. Målen lämnas okommenterade. ”2) Fastställa en långsiktighet i idén som även rör fastighetsägarförhållandena. 3) Bygga om och bygga ut Fisksätra församlingshus för att etablera ett Interreligiöst församlingshus som rymmer Nacka församlings, Islamska kulturföreningens, S:t Konrads katolska församlings, samt Stadsmissionen verksamheter. 4) Skapa gemensamma ytor och gemensamma verksamheter i fastigheten. 5) Möjliggöra samfundens utveckling av sin egen verksamhet och särart.”(projektbeskrivningen Guds hus, 2008, s.3)

4.2 Organisationen

För att projektet ska kunna bli verklighet bygger man upp en organisationsstruktur som behandlar i huvudsak tre arbetsområden; Fastigheten (Församlingshuset/kyrkan), Religionsdialogen – Samverkan, samt Råd- och Stödcentret Källan. Huvudman för projektet är Nacka församling som blir projektägare. Till detta kopplar man en styrgrupp bestående av de tre samfunden samt Stockholms stadsmission vilka har till uppgift att utgöra projektets ideologiska styrelse, som bär ansvaret för projektets syfte, mål och vision. Utöver detta bildar man även en referensgrupp bestående av olika samarbetspartners,³ dessa partners är utvalda på grundval av att de antingen bidrar ekonomiskt till projektet eller besitter särskild kunskap som anses viktig för projektet.

Jag kommer nu kortfattat att kommentera de tre olika arbetsområdena inom projektet.

³ Se Appendix 2

Fastigheten

I det man beskriver som Fas 1 gjorde man en anpassning och renovering av delar av församlingshusets undervåning, där samlingslokaler, möteslokaler och församlingssal återfinns. Detta gjorde man för att anpassa lokalerna efter de behov som fanns för Råd- och Stödcentret Källans verksamhet. Fas 2 avslutades under våren 2012 och bestod av en större ombyggnation och renovering av övervåningen. Även köket byggdes ut på undervåningen och källaren renoverades. Den stora förändringen var att man renoverade kyrksalen och anpassade kyrkorummet genom att bygga vad som i framtiden kan bli ett katolskt sakramentskapell samt att man byggde till ett loft med kontor och mötesrum samt en avskilt fritidsrum för barn. Dessa två delar är nu avslutade. Fas 3 består i utbyggandet av en intilliggande moské i direkt anslutning till det befintliga församlingshuset/kyrkan med gemensam ingång till fastigheten i sin helhet (projektbeskrivningen Guds hus, 2008, s.5). I december 2012 fattade Kyrkorådet i Nacka församling det historiska beslutet att upplåta marken intill församlingshuset/kyrkan i Fisksätra för försäljning till Muslimska föreningen med avsikt att uppföra en moskébyggnad (Sammanträdesprotkoll Kyrkorådet 2012-12-12, § 48, s.4).

Religionsdialog

Detta arbetsområde rymmer olika former av samverkansfunktioner och delprojekt inom Guds hus-projektet. Delvis behandlar detta frågor om ekumenik⁴ och samarbete med S:t Konrads katolska församling, Moder Teresa-systrarna som verkar i Fisksätra samt den Eritreanska bönegruppen. Detta arbetsområde omfattar också den interreligiösa ungdomsgruppen som arbetar med teater för att gestalta frågeställningar, problem och möjligheter med interreligiöst arbete (projektbeskrivningen Guds hus, 2008, s.5ff).

Råd- och Stödcentret Källan

Källan bedrevs i projektform med EU-bidrag från projektets start 2008 under en treårsperiod fram till årsskiftet 2011/2012. Idag har Källan blivit en permanent verksamhet som drivs i huvudsak av Nacka församling och Stockholms stadsmission med visst bidrag ifrån Stockholms katolska stift samt Muslimska föreningen. Guds hus projektplan beskriver Källan som en ”religiös-social aspekt av Guds husidén” (projektbeskrivningen Guds hus, 2008, s.6)

⁴ Ekumenik betyder allmän kristen gemenskap, vilket avser alla kristna kyrkor oavsett konfession (Bonniers lexikon 5,1994)

4.2 Värdegrunden

En viktig aspekt av Guds hus-projektet blev att ta fram en gemensam värdegrund som alla de tre samfunden kunde ställa sig bakom. Värdegrunden för Guds hus i Fisksätra är framtagen gemensamt av företrädare för respektive samfund under ledning av Biskop emeritus Bengt Wadensjö (f.1937). Värdegrunden⁵ är uppdelad i fem delar; Vision, Verksamhetsidé, Kärnvärden, Teologisk plattform, samt en Gemensam bön för Guds hus.

Värdegrunden är ett resultat av Arbetsområde 2 inom projektet och den delen behandlar det gemensamma ideologiska arbetet och samverkan samfunden emellan. Flera av delarna som lyfts fram i Värdegrunden har redan blivit berörda i detta avsnitt därför avser jag här bara att kort lyfta fram inledningen till den gemensamma visionen och sedan den Teologiska plattformen.

I inledningen till Visionen skriver man: ”Med utgångspunkt i vår gemensamma tro att Gud är En vill vi bygga ett Guds hus som en yttre manifestation av den gudomliga verkligheten.” (Värdegrund för Guds hus i Fisksätra, 2010). Denna inledning till visionen utvecklas sedan vidare i den Teologiska plattformen.

Den Teologiska plattformen tar sin utgångspunkt i det som de tre samfunden ser som sina gemensamma rötter genom att de alla ser sig som Abrahams barn (Värdegrund för Guds hus i Fisksätra, 2010). Värdegrunden framhåller vidare att oavsett religion eller trostradition så ska alla visa respekt och hänsyn till medmänniskan av annan trosuppfattning än den egna. Den Teologiska plattformen gör också klart att ingen av samfunden har för avsikt att rekrytera medlemmar hos varandra. Plattformen tar sedan upp fyra punkter som de tre samfunden gemensamt har skrivit under att de tror på.

”- på en enda Gud, skapare av himmel och jord
– att Gud är barmhärtig, nåderik och kärleksfull
– att varje människa har samma värde och rättigheter
– att Gud kallar oss att älska vår medmänniska och värna allt liv”
(Värdegrund för Guds hus i Fisksätra, 2010)

Det är med denna utgångspunkt som Guds hus-projektet vill verka gemensamt teologiskt.

⁵ Se Appendix 3

Debattartikeln ”Vi bygger ihop kyrka och moské”

I eftervalsdebatten 2010 efter att Sverigedemokraterna hade tagit plats i Riksdagen skrev Biskop emeritus Bengt Wadensjö från Karlstad stift, som kom att verka som församlingspräst i Fisksätra en period efter att han lagt ner biskopsstaven, en debattartikel i Svenska Dagbladet (SvD) om Guds hus-projektet som en motbild till valresultatet. Wadensjö beskriver i debattartikeln Guds hus som ett unikt fredsprojekt som vuxit fram i tillit och gemenskap. Wadensjö har som målsättning med sin debattartikel att lyfta fram en annan bild av Sverige än den som valresultatet speglar. Wadensjö är skarp i sin kritik mot Sverigedemokraterna och dess partiledare Jimmie Åkesson (f.1979) och berör en artikel Jimmie Åkesson skrev i Aftonbladet 2009 där han beskriver muslimer som vårt största utländska hot (Wadensjö, SvD, 23 september 2010). Guds hus-projektet blir motbilden där det istället under ett och samma tak samlas två olika religioner och tre samfund. Wadensjö framhåller Guds hus-projektets gemensamma värdegrund och att projektet i sig är unikt, men att Umayyadmoskén i Damaskus på 600-talet även den rymde en kyrka och en moské under samma tak. Wadensjö vill också med sin debattartikel ta död på nidsbilden om att muslimer är självmordsbombare och terrorister och att dessa inte alls är representativa för islam i allmänhet. Istället lyfter Wadensjö fram att inom Guds hus-projektet ser man mångfalden, dialogen och tron på Gud som redskap för att skapa fred. Wadensjö avslutar med orden; ”Världsfreden börjar i Fisksätra” (Wadensjö, SvD, 23 september 2010).

Reaktionerna på denna debattartikel lät inte vänta på sig utan blev omedelbara och konsekvenserna flera. I Nacka Värmdö Posten (NVP) så citerar artikelförfattaren ett inlägg från SvD:s kommentarsfält till Wadensjö debattartikel. ”Hans (Wadensjö) prestigeprojekt kommer avskaffa kristendomen i Sverige, och med tiden kommer politisk islamism att besegra demokratin. Att importera islam leder bara till inbördeskrig...”(NVP, 2010-10-05). NVP har i samma artikel intervjuat Awad Olwan (f.1946) som är imam i Muslimernas förening i Fisksätra och han svarade följande på kritiken: ”Våra barn går i samma skolor, och spelar i samma fotbollslag, varför kan då inte religionerna vara under samma tak?” (NVP, 2010-10-05). En annan konsekvens av Wadensjö debattartikel i SvD var att hela församlingshuset/kyrkan blev nedklottrad med budskap som var fientliga mot islam och främlingsfientliga.

5 Analys

I den följande analysen kommer jag att utgå ifrån modellen ”4 voices of theology” bestående av de fyra olika teologierna som jag presenterat mer utförligt i den empiriska teoridelen. Jag använder dessa fyra teologier som verktyg för att utifrån gruppintervjuerna urskilja vilken form av adopterad, normativ, formell respektive operativ teologi som finns i den svenskkyrkliga självförståelsen av Guds hus-projektet.

5.1 Adopterad teologi – Dialog och samverkan

Den adopterade teologin består av det vi uppenbart kan möta, se och ta del av utan att göra någon närmare djupanalys. Den adopterade teologin är dock grundad på både den normativa och formella teologin, detta beroende på att den adopterade teologin har sitt ursprung i andra delar av teologin än den adopterade (Cameron et al., 2010, s.53).

Fisksätra som stadsdel har sedan bildandet av Fisksätraakademin varit präglad av samverkan mellan olika institutioner i stadsdelen. Samverkan inom Fisksätraakademin har gett positiva resultat för hela stadsdelen men också för enskilda institutioner och företag. Att de religiösa samfunden samverkar har också lett till ett ökat förtroende i stadsdelen menar vice ordförande för kyrkorådet (SE intervju, november 2012). Att som kyrka närma sig skolan för samarbete var tidigare svårt och det fanns ett motstånd mot att välkomna kyrkan då man på skolan var orolig för reaktionerna hos eleverna med tanke på den mångreligiösa kontext som skolan var präglad av. Bengt Wadensjö bemötte detta genom att vid skolbesök inte komma ensam utan även ta med sig imamen och den katolska patern. Detta gjorde att skolan välkomnade de religiösa företrädarna till skolans miljö, då de samverkade för att möta skolans förutsättningar. ”Att tillsammans visa på viljan att samverka i Fisksätra har stärkt oss som församling och öppnat nya möjligheter för oss att vara kyrka på” (Kyrkorådets ordförande LR intervju, november 2012).

Kyrkorådets ordförande minns de gemensamma interreligiösa böerna på fotbollsplanen i början av 2000-talet. Dessa böner kan idag beskrivas som ett litet frö till den projektidé som församlingarna strävar efter att förverkliga idag. Andakterna vid fotbollsplanen kom att hållas med en viss regelbundenhet och när vintern var i antågande kom vi att diskutera var vi skulle hålla till över vinterhalvåret; svaret kom snabbt ifrån imamen minns kyrkorådets ordförande ”vi får väl vara i kyrkan då!” var svaret (Kyrkorådets ordförande LR intervju, november

2012). ”Precis som böerna då behövde tak över huvudet under vintern har flera liknande situationer uppkommit vilket har lett oss fram till den djärva tanken att vi kanske skulle göra något tillsammans” berättar kyrkoherden (Kyrkoherden CD intervju, november 2012). Guds hus-projektet kom att bli ett resultat av ett utökat dialogarbete med muslimerna, samtidig som lokalfrågan i Fisksätra inte hade fått någon bra helhetslösning i förhållande till den verksamhet som då bedrevs i Fisksätra, framhåller vice ordförande.

Den adopterade teologi vilken präglas av hur gruppen tänker och förhåller sig till sin egen tro märktes här tydligt genom att församlingens företrädare är måna om sina relationer till de institutioner som är verksamma i Fisksätra. I Fisksätra har församlingen adopterat en teologi som präglas av samverkan och öppenhet, att det som sker i Fisksätra som stadsdel också sker inom församlingens gränser. Även Församlingsinstruktionen (2007, s.17ff) framhåller i avsnittet om Mission en tydlig linje om öppenhet och nyfikenhet i mötet med människor av annan trosuppfattning. FIN markerar också att samverkan är att möta den andre i dialog utifrån de olika givna kontexterna.

Stockholms stadsmissions delaktighet i Fisksätra framhåller såväl vice ordförande och ordförande för kyrkorådet som avgörande för att Guds hus-projektet skulle komma att startas. När Fisksätra församlingshem började fyllas med verksamhet tack vare råd- och stödcentret Källan kom många frågor att ställas kring hur man som kyrka skulle agera i mötet med muslimer och den andre överlag. Kyrkoherden (CD intervju, november 2012) minns speciellt en fråga som handlade om var muslimerna skulle be någonstans i Källans lokaler i församlingshemmet. Det blev tydligt att det fanns ett stort behov av utrymme framförallt för de muslimska kvinnorna att förrätta sin bön utan att behöva lämna verksamhetslokalerna. Lösningen blev att man inrättade ett bönerum på nedervåningen i huset.

5.1.1 Fyra former av dialog

Kajsa Ahlstrand skriver i Westerlund och Stenmark (2002, s.50) om den kristen-muslimska dialogen, där hon betonar att det är i dialogen mellan troende människor som religionsteologi uppstår. Ahlstrand lyfter också fram fyra former av dialog vilka jag kort vill beröra här.

- Det levda livets dialog; en icke dokumenterad form av dialog, som uppstår när människor av olika religiösa bakgrunder lever tillsammans som grannar och delar varandras vardag.
- Social dialog; här kommer människor av olika religioner samman för att gemensamt verka för ett gemensamt mål.
- Intellectuell dialog; den form av dialog som är bäst dokumenterad, där forskning och rapporter ligger till grund för publikationer utifrån olika frågeställningar.
- Kontemplativ dialog; inryms i gemensamma former av bön och meditation.

Utgår vi ifrån dessa fyra former av dialog motsvarar det aktivt pågående dialog- och samverkansarbetet i Fisksätra det levda livets dialog samt social dialog. Kyrkoherden (CD intervju, november 2012) liknar Guds hus-projektet vid goda grannar där människor har valt att leva tillsammans. Kyrkoherden beskriver värdet av de medmänskliga och mellanmänskliga relationerna och att dessa lett fram till en stark tillit till varandra i Fisksätra. Det är den goda gransämjan bland invånarna och viljan till dialog som skapat förutsättningarna för Guds hus-projektet, där man har kommit samman för att verka ett gemensamt mål, vilket är en del av en social dialog. Att det levda livets dialog lätt kan utvecklas till att bli en social dialog, vilket kan leda till en djupare förståelse av den andre beskriver också Ahlstrand i Westerlund och Stenmark (2002, s.51).

Kyrkorådets ordförande pekar på vikten av hur mycket det är som förenar inom projektet. Det är det som förenar som man inom projektet har valt att fokusera på framhäver också vice ordförande. Bengt Wadensjö valde under sin tid som församlingspräst att fokusera just på det gemensamma, nämligen den monoteistiska urhistorien med Abraham. Ordförande nämner i ett sammanhang hur den av Sigtunastiftelsen och Rinkeby bibliotek utvecklade modellen ”Abrahams barn” har kommit att fylla en viktig funktion där trossamfunden har kunnat samverka med biblioteket i Fisksätra för barnens skull. Projektledaren för Guds hus förklarar också att en viktig teologisk grundhållning för projektet har varit att betona den första trosartikeln, nämligen att Gud är en enda Gud, skapare av himmel och jord. Detta betonas exempelvis i den gemensamma värdegrunden för Guds hus (Värdegrund för Guds hus i Fisksätra, 2010).

5.1.2 Drivkraften

Förhoppningen att Guds hus ska komma att bli verklighet i Fisksätra grundar projektledaren på de goda förutsättningar som finns i stadsdelen. Liksom de förtroendevalda poängterar projektledaren den starka viljekraften som finns i stadsdelen. Kyrkoherden beskriver att en unik sprängkraft finns i visionen för Guds hus. Förutsättningarna finns för att Guds hus-projektet ska bli verklighet menar han. ”Det är det här församlingen tror är rätt”(Kyrkoherden CD intervju, november 2012). Projektledaren framhåller också den dubbla bilden av att en gudstroende människa inte enbart bär på ett religiöst engagemang utan också ett starkt samhällsengagemang. ”Engagemanget för den egna religionen stannar inte vid dörren till moskén eller kyrkan utan den levs även ut i närsamhället” (Projektledaren HL intervju, november 2012).

Den adopterade teologin i Fisksätra framträder genom samtalen med företrädarna för Guds hus-projektet. Flera gånger lyfter de fram vikten av öppenhet och nyfikenhet som delar i dialog och möten med den andre. Deras sätt att prata om projektet och stadsdelen visar på en vilja att samverka och samexistera. Det framstår som naturligt för företrädarna att vilja ett gemensamt Guds hus och att viljan är starkare än de eventuella hinder som finns. Enligt ARCS består en adopterad teologi av det som framhålls och betonas av aktörerna själva utifrån den kontext de företräder och verkar i (Cameron et al., 2010, s. 53). Projektledaren framhåller det kristna samhällsansvaret att se alla människor oavsett bakgrund och social status. Att förvalta skapelsen, men även att vara med och utforma den, är ett uppdrag givet av Gud menar projektledaren. Den adopterade teologin kan inte beskrivas som konstant inom Guds hus-projektet utan den beskrivs bättre som en ständigt pågående process. Än så länge är projektet ungt och den adopterade teologin kan därmed komma att förändras sett över tid.

Projektledaren gör en intressant reflektion i att Guds hus-projektet kanske inte är så viktigt teologiskt, utan har större praktisk och funktionell betydelse genom att samla de två stora religionerna i Fisksätra under ett och samma tak. I Fisksätra har förutsättningarna för att samverka i denna grad varit för handen, därför är det viktigt att prova på detta anser projektledaren. Distriktsledaren i Fisksätra reflekterar över Guds hus-projektet som det lokala fredsprojektet där alla boende i Fisksätra oavsett religiöstillhörighet drivs av målsättningen att Fisksätra ska vara en bra plats att leva och bo på, där människor inte ska göra skillnad på varandra för att man inte delar samma trosgemenskap. ”Det är två olika yttringar som framträder. Den inre friden i våra respektive liv vilket människor söker genom tro och så den yttre freden vilket utgör ramarna och relationerna till varandra.”(Distriktsledaren AW intervju,

november 2012). Dessa två begrepp: den inre friden och yttre freden beskriver distriktsledaren är vad muslimerna kallar för Salaam eller judarna för Shalom (AW intervju, november 2012).

5.2 Normativ teologi – Folkkyrkotanken

Den normativa teologin är ofta nära korrelerad med det kyrkliga sammanhang och den identitet vilken kyrkan är sprungen ur. Därmed är sambandet mellan den ecklesiologiska identiteten och den normativa teologin starkt (Cameron et al., 2012, s.54). Den normativa teologin består av kyrkans ursprung och dess traditioner. Varje enskild kyrka eller samfund bär på sina traditioner. I den normativa teologin binds den enskilda unika kyrkliga traditionen samman med urkyrkan.

Projektledaren och distriktsledaren är eniga i att Guds hus-projektet är ett kontextuellt teologiskt experiment där alla de delaktiga trossamfunden har möjligheten att pröva sina teologiska förhållningssätt med varandra. Guds hus-projektet ägs och drivs av Svenska kyrkan i Nacka församling. Svenska kyrkan utgör överlag i det svenska samhället majoritetskyrka och är så även numerärt i Nacka församling. Vad som blir unikt för dess karaktärsdrag i Fisksätra är mötet med omgivningen, där antalet muslimer är fler än antalet medlemmar i Svenska kyrkan. Kyrkan i Fisksätra är helt enkelt inte majoritetskyrka i Fisksätra på samma sätt som man är i övriga delar av församlingen. Distriktsledaren lyfter fram denna unika situation genom att poängtera att detta leder till frågeställningar som andra församlingar i Svenska kyrkan som majoritetskyrka ännu inte behöver brottas med. Samtliga av de intervjuade, de anställda likaväl som de förtroendevalda talar om Guds hus som en modern variant av folkkyrkotanken. Projektledaren betonar vikten av att Guds hus är en kyrka för folket i Fisksätra oavsett religiös tillhörighet. Att alla är välkomna till kyrkan, är ett återkommande budskap som samtliga intervjuade företrädare ställer sig bakom. Sammantaget beskriver man en kyrka som står väl förankrad i sin evangelisk-lutherska identitet, samtidigt som man bär på ett brinnande engagemang för stadsdelen och dess invånare.

5.2.1 Folkkyrkobegreppet

Folkkyrkobegreppet är ett klassiskt begrepp, som varit ständigt återkommande inom Svenska kyrkan under 1900-talet och även återfinns i kyrkoordningen, liksom i Lagen om Svenska kyrkan. Många kan identifiera sig med begreppet, även om det också är fullt av olika föreställningar (Ideström, 2012, s.5). Begreppet i sig beskriver Ideström (2012, s.7) som en

term som beskriver Svenska kyrkans identitet och uppdrag utifrån ett självförståelse perspektiv. Folkkyrkotanken växte fram som en teologi för en enhetskyrka, där det som gjorde kyrkan till en folkets kyrka var, att medlemmarna var ett folk med ett språk och en kultur. Ekstrand (2002, s.12ff) utgår ifrån den tidiga moderna folkkyrkotanken baserad i huvudsak på Einar Billing (1876-1939) när han vill problematisera och formulera en folkkyrkotanke för ett postmodernt mångkulturellt samhälle. Att Ekstrand väljer Billing som utgångspunkt beror på att Guds nåd hos Billing står i centrum, genom en mer individorienterad folkkyrkotanke där Guds ord är grunden för kyrkans gemenskap (Ideström, 2012, s.8). Billing står också i traditionen närmare Martin Luther (1483-1546) än J A Eklund (1863-1945) som stod för en mer kollektivorienterad folkkyrkosyn. JA Eklund var samtida med Einar Billing. Billing såg kyrkan som given utav Gud till människorna för att evangeliet ska förkunnas och nådemedlen distribueras i en ständigt pågående uppenbarelse av Gud i Sverige (Ideström, 2012, s.9).

Ekstrand (2002, s.137) skriver i sin diskussion att om folkkyrkotanken ska kunna utvecklas i en ny tid behöver kyrkan ta fasta på vissa förutsättningar som är nya för folkkyrkotanken. Till dessa nya villkor hör att Sverige inte längre är ett homogent land med en homogen samhällsbild, utan att Sverige är ett mångkulturellt land med ett heterogent samhälle präglad av pluralism. Ekstrand fortsätter och framhåller att förhållandet mellan Svenska kyrkan och staten är förändrat efter år 2000. Svenska kyrkan är inte längre statskyrka utan en frikyrka bland flera även om det finns en lag som reglerar förhållandet mellan staten och Svenska kyrkan i vilken det framgår att Svenska kyrkan ska vara en öppen, demokratisk och evangelisk-luthersk kyrka.

5.2.2 En modern folkkyrka

Genom att församlingen verkar som ett Guds hus i Fisksätra menar kyrkoherden att kyrkan blir till för folket, genom att nåden görs tillgänglig för alla. Eftersom församlingen genom Guds hus vill verka för samförstånd och försoning i en mångkulturell och mångreligiös kontext är Guds hus ett modernt uttryck för vad en folkkyrka kan vara, anser kyrkoherden (CD intervju, november 2012). Guds hus upphör inte att vara kyrka enbart för att målet med projektet är att bygga till ett muslimskt gudstjänstrum, en moské, vägg i vägg med kyrkan menar projektledaren. Istället framträder Guds hus som uttryck för den av Ekstrand utvecklade pluralistiska folkkyrkotanken, som tar hänsyn till det mångreligiösa samhället.

Kyrkoherden uttrycker sig på följande sätt ”att vara folkkyrka i Fisksätra är att vara Guds hus” (kyrkoherden CD intervju, november 2012). De förtroendevalda instämmer med kyrkoherden och menar att detta projekt är unikt för Fisksätra och ett unikt sätt att vara folkkyrka. Vice ordföranden menar att det kanske inte är möjligt att etablera flera Guds hus-projekt någon annanstans. ”I Fisksätra fanns behovet och förutsättningarna för ett Guds hus.” (Vice ordförande SE intervju, november 2012). Guds hus kanske kan komma att vara en del av framtidens kyrka. Fast vice ordförande tror inte projektet kommer att leda till några kyrkomötesbeslut eller liknande. Ordföranden säger att det kanske är möjligt att flera Guds hus kan etableras där rätt förutsättningar finns i en liknande stadsdelskontext i någon annan storstad. För Nacka församlings del är detta rätt sätt att vara kyrka i Fisksätra på, anser kyrkoherden (CD intervju, november 2012).

Kyrkoherden betonar också vikten av att inte bygga murar omkring sig. Hade församlingen velat, menar kyrkoherden, hade man kunnat söka den egna, numerärt mindre, svensk-kyrkliga gemenskapen i Fisksätra och därmed bygga en mur omkring sig. Ordföranden beskriver Guds hus-projektet som motbild till dessa murar som kyrkoherden beskrev. Guds hus-projektet vill istället riva murar och fördomar som kan existera mot kyrkan som en inåtvänd gemenskap, som vill fjärma sig ifrån omvärlden. Ordföranden lyfter fram bilden av en byggnad som i framtiden ska ingjuta hopp, fred, respekt och trygghet för de boende i Fisksätra.

Distriktsledaren säger att Svenska kyrkan som folkkyrka inte enbart ska vara präglad av den svenska etniska gruppen, Svenska kyrkan är enligt distriktsledaren ingen kyrka för enbart ”svenskar”. Istället lyfter distriktsledaren fram bilden av en folkkyrka som är grundad i majoritetssamhället i ett samhälle som inte längre är baserat på devisen ett folk, ett språk och en kultur. Det är det mångkulturella majoritetssamhället som ska sätta sin prägel på den svenskkyrkliga folkkyrkotanken menar distriktsledaren (AW intervju, november 2012).

Projektledaren beskriver kyrkan som en resurs i Fisksätra snarare än som ett reservat. Kyrkans funktion är att vara diakonal. Kyrkan ska med andra ord finnas tillgänglig för att möta och hjälpa alla oavsett religiös bakgrund. Svenska kyrkan är folkkyrka och majoritetskyrka även om man är i numerär minoritet i just Fisksätra. Minoritetskyrkor i övrigt antar mer rollen som ett reservat dit man är välkommen för att hämta kraft och andrum för att på nytt fyllas av det som präglar just ens egen identitet och bakgrund. Svenska kyrkan i utlandet (SKUT) är ett bra exempel på vad en minoritetskyrka är. Då vi besöker kyrkan utomlands eller bor utomlands vill vi besöka SKUT för att på nytt fyllas av det svenska, kanelbullar och små grodorna på

midsommar. I Fisksätra menar distriktsledaren är kyrkans uppdrag istället att vara en kyrka för folket i stadsdelen (HL intervju, november 2012).

5.2.3 Symboliken

Symbolvärdet av Guds hus som ett fredens och enhetens hus är viktig för Fisksätra som stadsdel betonar kyrkoherden. Religionen menar man utgör en viktig komponent och kärna i det långsiktiga arbetet för samstämmighet och möjligheterna att bygga fred och tillit mellan människor. Projektledaren lyfter fram det faktum att eftersom Fisksätra är präglad av människor med bakgrund i så många olika nationer och etniska grupper är potentialen för konflikter stora. Konflikter som sker runt om i världen kan få direkta konsekvenser för de boende i Fisksätra eller rent av för Guds hus-projektet.

Kyrkoherden säger att kyrkan genom Guds hus som folkkyrka kan möta stadsdelens människor och människorna i stadsdelen kan möta varandra på ett utrymme som präglas av respekt, öppenhet, nyfikenhet och tillit. Kyrkoherden hävdar att i mötet med den andre måste man börja ställa sig själv frågor, hur gör jag? Kan jag göra så? I mötet med den andre ökar inte enbart kunskapen och förståelse av motparten, utan den egna identiteten fördjupas i den egna tron (CD intervju, november 2012), eftersom vi i dialogen med den andre får en möjlighet att jämföra oss med varandra. Därigenom menar kyrkoherden att Guds hus-projektet uppenbart leder till en djupare förankring i förståelsen av den egna religionen. Distriktsledaren instämmer med kyrkoherden i detta resonemang, men menar också att även om förankringen i den egna trosgemenskapen fördjupas, så förändras man också som individ och troende genom dialogen med den andre.

Ett bibelcitат som såväl kyrkoherden som projektledaren berörde, oberoende av varandra, var från 3 Mosebok 19:18 ”...Älska din nästa såsom dig själv”(Bibel 2000). Detta bibelcitат berör hela tanken och visionen med Guds hus enligt dem båda, då kärleken till nästan är väsentlig för att kunna göra Guds hus verkligt i Fisksätra. Vidare anser de att detta bibelcitат är något som alla människor oavsett religionstillhörighet skulle kunna vara beredda att ställa sig bakom.

Den normativa teologin har fått sin prägel och identitet över tid och generationer utifrån det aktuella samfundets tradition skriver Cameron et al. (2012, s.55). I Svenska kyrkans fall är

folkkyrkotanken den tankebana som har byggt upp Svenska kyrkan över generationer. Folkkyrkotanken kan därmed ge en legitimitet för Guds hus-projektet (Cameron et al., 2012, s.55).

5.3 Formell teologi – Luther och befrielse-teologi

Den formella teologin är oftast mest framträdande genom den adopterade och den normativa teologin. Den formella teologin kan beskrivas som den ”professionella teologin” (Cameron et al., 2012, s.55). Det handlar om hur kyrkan relaterar sin egen självförståelse till de teologiska identiteter som finns inom den världsvida kyrkan. Den formella teologin menar Cameron et al. (2012, s.55) binder samman den teologi den enskilda kyrkan vill framhålla med de professionella teologernas mer intellektuella språk och sätt att hantera teologin i teori.

För Guds hus-projektets del består den formella teologin i den kyrkliga tradition ur vilken Svenska kyrkan är sprungen, nämligen den evangelisk-lutherska traditionen samt den socialt etiska befrielse-teologin från Latinamerika vilken är sprungen ur en liknande socioekonomisk miljö som Fisksätra. Dessa två formella teologier förekommer bägge samtidigt inom Guds hus-projektet oberoende av varandra. Inom den formella teologin framhålls vissa viktiga kriterier och beståndsdelar, däribland bör nämnas ett kritiskt historiskt och filosofiskt förhållningssätt, som belyser den kritik som kan finnas mot den adopterade och den normativa teologin. Detta kan innebära att ifrågasätta kyrklig praktik, tradition och kontext (Cameron et al., 2012, s.55). Luther uppfyller själv som teolog flera av dessa kriterier som finns inom den formella teologin. Den formella teologin används för att se hur den enskilda kyrkan knyter samman sin egna teologi med den formella historiska kyrkliga auktoriteten vilken de ”professionella” teologerna ger (Cameron et al., 2012, s.55).

5.3.1 Ekumenik

Guds hus-projektet är inte enbart ett samarbete mellan Svenska kyrkan och Muslimska föreningen. Även den katolska församlingen är en part. Därmed finns det ett mycket starkt ekumeniskt band mellan en luthersk och en katolsk församling, som har accepterat att dela kyrkorum. Kyrkorummet i Fisksätra kyrka är i och med ombyggnationen under 2011- 2012 anpassat för katolskt bruk, då absiden i kyrkorummet är tänkt som framtida katolskt sakramentskapell, berättar kyrkoherden (CD intervju, november 2012). Vice ordförande framhåller samtidigt att det är viktigt att församlingarna står fast vid sin teologiska

grundhållning och den kyrkliga tradition vilken man är sprungen ur. Reflektionen över den egna kyrkliga identiteten som evangelisk-luthersk menar kyrkoherden är nödvändig då den anger församlingens särart. Samtidigt väcker det frågan, menar vice ordföranden, hur viktigt det är att man lever i sin särart när man är kyrka på lokalnivå, eftersom risken för att ”smälta” samman kanske blir tydligare i praktiken. Det är viktigt att veta vem man är i ett projekt som Guds hus-projektet, poängterar vice ordföranden. ”Samtidigt som det är en fin tanke att när 500 års jubileet av Luther år 2017 är, så har återigen kyrkan i Fisksätra i varje fall samlats i samma kyrkorum igen om än i skilda gudstjänster”(Vice ordförande SE intervju, november 2012).

5.3.2 En evangelisk-luthersk kyrka

Särarten i vad det innebär att vara evangelisk-luthersk kyrka är väsentlig för Guds hus projektet i sin helhet, anser kyrkoherden. ”Det är viktigt att församlingen har ett eget bidrag i projektet genom sin egen särart, nämligen den evangelisk-lutherska identiteten” (kyrkoherden CD intervju, november 2012). Hade församlingen däremot strävat efter att vara någon annan eller söka sin identitet hos den andre, då hade församlingen inte kunnat vara en del av ett projekt såsom Guds hus. Kyrkoherden fortsätter och menar att det av denna anledning är viktigt med ett rejält eget andligt liv så att kyrkan får fortsätta vara kyrka och inte en kulturell yttring. Församlingen måste visa sig trovärdig för det omgivande samhället genom att stå för vad den är. Exempelvis är kyrkan diakonal, vilket yttrar sig i råd- och stödcentret Källan, påpekar kyrkoherden (CD intervju, november 2012).

Ordföranden för kyrkorådet betonar också vikten av det språkliga bruket i kommunikationen om Guds hus-projektet mellan de inblandade trossamfunden. I huvudsak handlar det om att inte tala om varandra i negativa termer, utan istället fokusera på att se de deltagande trossamfunden som en resurs för projektet. Därmed blir alla trossamfund i projektet bekräftade för den särart de upprätthåller och värnar om (LR intervju, november 2012).

Luther själv var mån om öppenheten och möjligheten att vara konstruktivt kritisk mot övermakten. Luther tyckte själv om att omtolka och omdefiniera den kyrkliga kontexten och hållningen, menar kyrkoherden, vilket också är vad Nacka församling gör i Guds hus-projektet (CD intervju, november 2012). Samtidigt så var Luther också mån om att inte kapa banden med den kyrkliga traditionen utan att ständigt koppla samman det omtolkade och omdefinierade med urkyrkan. Luther ska själv ha sagt, påstår vice ordförande, att ”kalla mig

inte lutheran jag är katolik”. Luther hade aldrig för avsikt att reformera kyrkan i avsikt att splittra den, lika lite som Jesus hade för avsikt att starta en ny religion. Jesus var och förblev jude hela sitt liv. Vice ordföranden menar att detsamma gäller för idén med Guds hus-projektet; att det är ingen som har för avsikt att starta en ny ”tredje väg” mellan de samverkande trossamfundnen eller en utslätad variant av vad det innebär att vara kyrka i och med Guds hus-projektet (SE intervju, november 2012). Guds hus-projektet får inte bli den enda framtida vägen för hur interreligiöst samarbete ska se ut. Bara för att Guds hus-formen lämpar sig i Fisksätra behöver inte det betyda att den lämpar sig överallt menar kyrkorådets ordförande.

5.3.3 Befrielseologi

Projektledaren gör en annan reflektion, om än även den delvis med utgångspunkt hos Luther, nämligen utifrån befrielseologi. Projektledaren säger sig själv vara påverkad av befrielseologi som härstammar ifrån Latinamerika.

Befrielseologins tillkomst sker i samband med att Spaniens och Portugals koloniala inflytande i Latinamerika avtar. Kyrkan var inte längre en del av folket, och folket inte en del av kyrkan. Framförallt sprider sig ett missnöje på landsbygden där människor lever under fattigdom och förtryck. Den katolska latinamerikanska kyrkan kom att präglas av anhängare till över- och medelklass med nära band till fascistiska partier och diktaturstater, så länge det fanns ett stöd för kyrkan. Samtidigt fanns en grupp teologer och präster som manade till socialt ansvarstagande och rättvisa för de fattiga och förtryckta. Befrielseologi är baserad på de bibliska berättelserna om att hjälpa de svaga och utstötta, där dessa människor blir en del av den kyrkliga gemenskapen och involverade i kyrkans arbete. Just namnet befrielseologi är hämtat ifrån ett manifest som skrevs av Gustavo Gutierrez (f.1928) och Ernesto Cardenal (f.1925). Dessa två ansåg att kyrkans primära uppgift var att stå upp för kampen mot de sociala orättvisorna i samhället (Rasmussen & Thomssen, 2007, s.374ff).

Projektledaren menar att befrielseologi vill människans befrielse ifrån övermakten och givna tvång. Befrielseologi betonar vikten av samverkan och viljan av samexistens. Två punkter som också, menar projektledaren, stämmer väl in på Guds hus-projektet. Befrielse är även något som Luther arbetade för genom sina 95 teser. Precis som befrielseologi berör de sociala orättvisorna, så är även Luther, menar projektledaren, tydlig med att han förordar ett

gediget samhällsengagemang. Ett sådant samhällsengagemang byggde på att alla skulle bidra till samhället på det sätt som de var bäst på, ett gott arbete innebar detsamma som en god bön eller gudstjänst i kyrkan, så länge man tjänade Gud.

5.3.4 Luthers tvåregementslära

Även Luthers tvåregementslära om att Gud verkar i världen dels genom samhällets lagstiftare, härskare och institutioner, dels genom kyrkan som bär ansvaret för nådemedlen och nådegåvorna. Projektledaren menar att det finns en korrelation mellan Luthers tvåregementslära och Guds hus-projektet, där kyrkan bär ansvaret för nådemedlen och nådegåvorna samtidigt som man inom ramen för Råd- och Stödcentret källan bär upp ett socialt ansvar för stadsdelen i stort. Därmed verkar Gud i Fisksätra delvis genom kyrkans egen verksamhet och delvis genom andra institutioner i stadsdelen, däribland socialtjänsten menar projektledaren, liksom Barbro Bolonaussos och hennes kollegor på Fisksätra bibliotek. Det allmänna prästadömet och det allmänna medmänniskliga tjänandet utgör en grund i Luthers teologi, liksom det gör lokalt i Fisksätra och inom Guds hus-projektet anser projektledaren (HL intervju, november 2012).

Distriktledaren menar ”att tala om befrielsesteologi i direkt mening om Guds hus-projektet kanske inte riktigt ligger rätt, då befrielsesteologin har kopplats samman med marxismen och socialismen i stort” (AW intervju, november 2012). Däremot menar Distriktledaren att ordet ”befrielse” i sig är användbart då det ligger nära Jesus egna ord i evangeliet. Återigen ligger fokus i reflektionen utifrån ett medmänniskligt och mellanmänniskligt perspektiv, där man på en teologisk grund i Fisksätra strävar efter att samverka och samexistera i en mångreligiös kontext som goda grannar.

Projektledaren säger att frågan inte handlar om huruvida Guds befrielse fortfarande pågår. Snarare är frågan var Guds befrielseverk pågår, då befrielse från synden är ständigt pågående, liksom sökandet efter Guds barmhärtighet och nåd (HL intervju, november 2012).

5.4 Operativ teologi – religionsteologi och uppenbarelseteologi

Den operativa teologin har ett visst samband med den adopterade teologi då gruppen sätter egna ord på den teologi vilken man förmedlar. Vad som skiljer den operative teologin ifrån

den adopterade teologin är att den operativa teologin förklarar vad gruppen verkligen gör (ARCS, 2008, s.43).

Projektledaren anser att trossamfunden överlag i Sverige idag spelar en viktig roll i ett samhälle där människor faktiskt är religiösa om än staten är sekulär (HL intervju, november 2012). Mångreligiositeten beskrivs som viktig rent generellt, mer ur ett kulturellt perspektiv än ett religiöst, däremot är religionen viktig för människors integration i det svenska samhället. Projektledaren är övertygad om att integration inte enbart kan ske på en sekulär grund. Den djupa religiösa dimensionen av en människas liv är väldigt viktig, inte minst för många av ny-svenskarna. Religionen måste ges plats att verka som religiösa institutioner i samhället och inte enbart som en kulturell yttring.

5.4.1 Tio punkter för religionsteologisk reflektion

Sigtunastiftelsen anordnade i början av 2000-talet ett symposium om religionsteologi. Resultatet av detta symposium blev tio punkter som kan utgöra en grund för en religionsteologisk reflektion och diskussion (Ahlstrand & Sandvik, 2001, s.9). Ur ett svenskkyrkligt perspektiv handlar religionsteologi kortfattat om hur vi kan ta till oss, respektera och lyssna till andra röster om Gud än vår egen svenskkyrkliga kontext menar Kajsa Ahlstrand och Håkan Sandvik (2001, s.15). De tio punkter som har tagits fram har tillkommit i en svenskkyrklig kontext där man i huvudsak har bejakat ekumenisk dokumentation och skrifter om religionsteologi från andra kristna samfund. Värt att notera är också det bibelcitat som redaktörerna Ahlstrand och Sandvik väljer att använda sig av, hämtat ifrån Romarbrevet 12:18 "Håll fred med alla människor..." (Bibel 2000). Jag väljer att lyfta fram dessa tio utgångspunkter för religionsteologisk reflektion utan kommentarer:

1. Gud är lika generös i frälsningen som i skapelsen
2. Jesus Kristus visar Guds ansikte och öppnar vägen till Gud
3. Andens frukter mognar också utanför kyrkan
4. Igenkännande och olikhet är förutsättningar för vänskap
5. För att värna skapelsen och människans värdighet måste vi söka samarbete med människor i olika religioner
6. Kyrkan kan inte vittna om någon annan frälsare än Jesus Kristus, samtidigt som vi inte kan sätta gränser för Guds frälsande kraft
7. Mission stavas dialog

8. Andra religioner är boningar för den helige anden, men alla uttryck för religion är inte likvärdiga; det finns livsfientlig religiositet både i och utanför kyrkan
9. Våra fiender är allt som förnedrar människor och bryter ner skapelsen
10. Vi välsignar gärna och tar med glädje emot välsignelse

Den operativa teologin är den vilken vi med blotta ögat inte kan upptäcka i en församlingssamfund. Den förutsätter en fördjupad studie och förståelse av den kontext som präglar den teologi man har för avsikt att förmedla. Den operativa teologin skapar praktiker omedvetna även för den egna gruppen.

5.4.2 En fysisk manifestation

Möjligen har Guds hus-projektet ännu inte uppnått det stadiet ännu där man har satt sin egen teologiska prägel på en tydlig kyrklig praktik. Däremot har troligen de små stegen från andakterna på fotbollsplanen i början av 2000-talet fram till beslutet om försäljning av marken utanför kyrkan i Fisksätra till muslimska föreningen med avsikt att uppföra en moské varit viktiga, framhåller kyrkorådets ordförande (LR intervju, november 2012). Alla de företrädare som har blivit intervjuade har betonat symbolvärdet i Guds hus-projektet och inte bara projektets inverkan på de religiösa trossamfundet utan även på lokalsamhället i Fisksätra. Kyrkoherden uttrycker det som att det är väsentligt att religionen får plats mitt i livet och i den kontinuerliga vardagen. Att religionen ges plats i livet menar kyrkoherden innebär också att religionen tar sin fysiska manifestation i Guds hus-byggnaden mitt på torget i Fisksätra, omgiven av lokalsamhället så att religionen inte blir någon avart frikopplad från det övriga samhället (CD intervju, november 2012). Ordförande vill att Guds hus ska vara en kyrka som är inkluderande och pluralistisk, som bejakar mångfalden genom att vara öppen och inbjudande för sin omgivning. I Guds hus vill ordföranden att det ska finnas plats för samtal och dialog mellan människor med olika trosuppfattningar och att teologi ska skapas på en mellanmänsklig nivå där alla får vara en del av gemenskapen.

Kyrkoherden vidhåller att som religiös yttring är det viktigt att vi ser till skillnaderna mellan de respektive trosuppfattningar som finns i Fisksätra och att skillnaden mellan vad som är religiös yttring och kulturellt betingat blir tydligt. Den religiösa uppenbarelse när en djupare inre dimension än den kulturella kontexten. Det är också högst troligt att skillnaden mellan religion och kultur inte behöver vara statisk utan att den är föränderlig över tid. Dock noterar

kyrkoherden att mycket handlar om förhållningssätt till de religiösa urkunderna, de heliga skrifterna. ”För att kunna närma oss varandra måste vi vara öppna och nyfikna för det okända” menar kyrkoherden (kyrkoherden CD intervju, november 2012).

För distriktledarens del handlar det om att uppmuntra människor att kliva in i varandras verkligheter och möta den andre med vilja att ta emot, liksom att ge av sig själv. Det är viktigt att vi när vi tar del av den andres verklighet, bejakar vad vi möter och bidrar med egna konkreta bilder och tankar med utgångspunkt i vår egen kontext. Det är viktigt att vi bär på en pluralistisk syn på religionsteologin framhåller distriktledaren, som också understryker vikten av att vi är ärliga i mötet med den andre (AW intervju, november 2012). Det hela har sin grund, menar distriktsledaren, i att vi ska dela varandras erfarenheter av tron, inte att vi ska kidnappa eller ockupera varandras tro. ”Vi ska skapa en fördjupad förståelse och relation till varandra genom vår syn på tron och den djupa andliga dimensionen som tron står för i våra liv” (distriktsledaren AW intervju, november 2012).

Leonard Swidler (f.1929) är religionsteolog och har likt det resultat ifrån symposiet vid Sigtunastiftelsen tagit fram tio ledord för interreligiös dialog i början av 1980-talet vilka är följande:

1. The primary purpose of dialogue is to change and grow in the perception and understanding of reality and then to act accordingly
2. Interreligious dialogue must be a two-sided project-within each religious community and between religious communities
3. Each participant must come to the dialogue with complete honesty and sincerity
4. Each participant must assume a similar complete honesty and sincerity in the other partner
5. Participants must define themselves. Conversely – the one interpreted must be able to recognize him/herself in the interpretation.
6. Each participant must come to the dialogue with no hard and fast assumptions as to where the points of disagreements are
7. Dialogue can take place only between equals
8. Dialogue can take place only on the basis of mutual trust
9. Persons entering into interreligious dialogue must be at least minimally self-critical of both themselves and their own religious traditions

10. Each participant eventually must attempt to experience the others religion “from within” (Swidler, 1983, s.1-4).

Det sista av de tio ledorden, att från insidan uppleva en annan religion, är avgörande, anser distriktsledaren. Det är då man uppnår den ultimata medvetenheten hos den andre (AW intervju, november 2012). I Fisksätra anser projektledaren att det viktigaste utifrån ett svenskkyrkligt perspektiv inte är att missionera kristen tro med ett mål att alla ska bli kristna, utan istället värdesätta mission i form av dialog med de andra trossamfundet. Guds hus-projektet är ett fredprojekt i konkret form. För att använda projektledarens ord; ”... där det är fredsfursten som ska gå först.”(distriktsledaren AW intervju, november 2012) .

5.4.3 Mission

Att beröra mission är enligt Projektledaren i Guds hus-projektet svårt att undvika. Ordet mission är väldigt laddat och beroende av vem som uttalar det finns risk för tolkningar som kanske inte överstämmer med mottagarens bild av mission. Ahlstrand och Sandvik (2001, s.18) beskriver i punkt sju av deras tio utgångspunkter för religionsteologisk reflektion att mission i ett religionsteologiskt sammanhang bör innebära dialog. En dialog som är präglad av ömsesidighet, lyssnande, lärande och respekt för alla människor oavsett trosuppfattning. Vidare tar Ahlstrand och Sandvik avstånd ifrån all form av mission som på något sätt kan skada människor eller kulturer. Det kyrkan ska vittna om, menar Ahlstrand och Sandvik (2001 s.19), handlar om Guds kärlek till medmänniskan och världen uppenbarad i Jesus Kristus. Missionen bejakar på det sättet mänsklig upprättelse och befrielse och befrämjar liv.

Projektledaren utgår ifrån, att oavsett hur kyrkan hanterar missionsuppdraget som är givet av Gud, måste uppdraget vara kontextuellt (HL intervju, november 2012). Ur ett Guds hus-sammanhang handlar religionsteologin därför snarare om hur närmandet mellan de olika trostraditionerna och den befintliga gemenskapen ska fortsätta. Här vidhåller alla de anställda att frågeställningen delvis kan beröra hur profeten Mohammed och Koranen får plats i den kristna trostolkningen. Alla de intervjuade framhåller vikten och värdet av en religionsteologi, samtidigt som man är beredd att ta ett steg vidare bortom religionsteologin. Projektledaren benämner det som ”uppenbarelseteologi”, en teologi som bygger på erkännande av den andres trosuppenbarelse. Kyrkoherden använder termen ”kärleksbudets teologi”, som bygger på en

gemensam grundhållning i att älska Gud oavsett trosuppfattning (HL/CD intervju, november 2012).

Projektledaren väljer att göra en jämförelse mellan heliga Birgittas (1303-1373) uppenbarelse och Mohammeds uppenbarelse, vilket resulterade i att Koranen blev till. ”Finns det ett tolkningsunderlag i heliga Birgittas uppenbarelse som kan hjälpa oss kristna att förstå Mohammeds uppenbarelse?” (Projektledaren HL intervju, november 2012). För att kunna ta detta ytterligare steg i en fördjupad förståelse av den kristna kontexten behöver kristna kanske acceptera Mohammeds roll och funktion som den sista profeten inom islam och en profet bland andra profeter såsom Abraham, Moses och Jesus. Distriktsledaren framhäver att detta är en sanningsfråga som är väsentlig att förhålla sig till. Att diskutera sanningsfrågeställningar kanske är som att öppna Pandoras ask, menar distriktsledaren (AW intervju, november 2012).

5.4.4 Den helige Andes närvaro

Projektledaren menar att den helige Andes närvaro i den religionsteologiska diskussionen kan ses som en trygghetsfaktor, eftersom den helige Ande är fri att verka över religionsgränserna. Då den helige Andens verkan ligger bortom människans möjlighet att kunna ha åsikter och påverkan på över den helige Ande, menar projektledaren (HL intervju, november 2012). Denna tankegång återfinns också bland de tio utgångspunkterna för religionsteologisk reflektion. Här tar man utgångspunkt i Andens frukter och mognad att den helige Ande även finns utanför kyrkan. Den helige Andens frukter är enligt Ahlstrand och Sandvik (2001, s.17) inte enbart för de kristna utan den helige Andens frukter kan vi också känna igen inom andra trosgemenskaper som goda frukter och därigenom förutsätta att då även religionen är god till sin natur. Ahlstrand och Sandvik (2001, s.19) menar också på att kyrkan inte kan göra ensamanspråk på att den helige Ande har sin utgångspunkt enbart i kyrklig kontext, utan att det är en relativ fråga.

Den operativa teologi som Guds hus-projektet gestaltar är vad Ahlstrand (2011, s.11) benämner som en erfarenhetsgrundad religionsteologi, som uppstår i en given kontext och därmed antar en kontextuell form, vilken är grundad i mötet mellan troende individer från olika religiösa trosuppfattningar som har utgjort en del av Guds hus-projektet. När religionsteologin omsätts och blir praktik vilket har skett inom Guds hus-projektet och dess råd- och stödcenter Källan benämns det som Diapraxis. Diapraxis sker när människor

tillsammans verkar för ett gemensamt mål utifrån sina olika religiösa kontexter, likt en social dialog enligt Ahlstrand (Stenmark & Westerlund, 2002, s.50) vilket beskrevs under adopterad teologi.

Ahlstrand (2011, s.14) anser att religionsteologi inom Svenska kyrkan bör vara präglad av uppskattning av mångfald och värden i andra religiösa traditioner, samtidigt som Svenska kyrkan inte ska ge upp det som uppfattas som ”omistligt” i den egna traditionen.

Religionsteologin ska vara sprungen ur en pluralistisk grundsyn, som framhåller att varje enskild religion utgör sin egen sanning men med samma gemensamma mål (Ahlstrand, 2011 s. 17ff). Den bilden av religionsteologi stämmer också väl in på den operativa teologi som jag funnit inom Guds hus-projektet och bland de företrädare jag har intervjuat.

Vice ordförande menar att Gud talade till människan genom Abraham, Moses, Jesus och Mohammed med flera. ”Det kan inte ha varit knäpp tyst sedan Jesus eller Mohammed, beroende på vilken religion man bekänner sig till, utan Gud talar alltjämnt till oss även här och nu” anser kyrkorådets vice ordförande (vice ordförande SE intervju, november 2012).

6 Slutdiskussion

Teorin ”4 voices of theology” har sin utgångspunkt i fyra olika aspekter av teologi vilka jag tillämpat på den kyrkliga praktik och teologi som gestaltas inom Guds hus-projektet. Jag har utifrån mitt syfte beskrivit projektet Guds hus och den lokala kontext ur vilket Guds hus har tillkommit nämligen Fisksätra. Med Fisksätra och Gud hus-projektet som utgångspunkt gruppintervjuade jag fem representanter ifrån Nacka församling, tre anställda och två förtroendevalda. Utifrån deras svar har jag analyserat de fyra olika aspekterna av teologi som berörs i teorin ”4 voices of theology” för att skapa en bild av vilken (religions)teologi Guds hus-projektet förmedlar.

Teorin är uppdelad i fyra olika aspekter; Adopterad, Normativ, Formell och Operativ. Den operativa teologin framträder först vid mer djupgående samtal med de intervjuade representanterna, den operativa teologin är oftast dold och tar inga verbala uttryck. Detta gör att den operativa teologin är svårare att ta fasta på än de övriga tre aspekterna av teologi vilket jag också har upplevt i samband med analysen av det intervjumaterial jag sammanställt.

Utifrån de fyra olika aspekterna har jag identifierat vad föreläsarna korrelerar med respektive aspekt av teologi de vill förmedla av Guds hus-projektet.

6.1 Adopterad teologi

Den adopterade teologin är vad gruppen vill gestalta och förmedla med sin teologi är tydligt viljedriven inom Guds hus-projektet. Det finns en tydlig vilja hos såväl de förtroendevalda som de anställda att samverka och föra dialog. Dessa två ord; Dialog och Samverkan är ledord för Guds hus adopterade teologi. Man betonar här vikten av att bidra till skapandet av ett bättre lokal samhälle. Ett sätt att göra det är genom att förena och samverka med andra religiösa samfund i ett Guds hus. Precis som den adopterade teologin framhåller är representanterna viljestyrda och ger en god bild av församlingens eget förhållningssätt till projektet, till Fisksätra och till sin egen självbild. Det finns inom projektet ett tydligt praktiskt mål som framträder, byggnaden, som funktionell för flera samfund. I samtalen kring dialogen och samverkan, läggs en större vikt vid det praktiska i den faktiska byggnaden och inte lika stor vikt vid den faktiska adopterade teologin man vill framhålla nämligen den dialog- och samverkansinriktade teologin. Församlingen har tagit fasta på vad Ahlstrand (Stenmark & Westerlund, 2002, s.50) beskriver som en social dialog där man kommer samman för att gemensamt verka för ett gemensamt mål; ett Guds hus. Församlingen tar fasta på det som förenar dem med de övriga religiösa samfunden och inte vad som skiljer dem åt. En utgångspunkt för detta enligt församlingen är att alla är barn till Abraham.

6.2 Normativ teologi

Att Guds hus-projektet är en modern folkkyrkotanke är väsentligt för församlingens representanter då projektet blir en naturlig utveckling av den kyrka vilket Guds hus projektet är sprungen ur nämligen Svenska kyrkan. Folkkyrkotanken inom Svenska kyrkan är vad Idestrom (2012, s.5) beskriver som det som konstituerar Svenska kyrkans identitet och uppdrag. Att Guds hus-projektet använder begreppet folkkyrka som en del av sin egen självförståelse vittnar om ett sökande av legitimitet för Guds hus-projektet. Denna vilja att söka legitimitet för projektet i den svenskkyrkliga evangelisk-lutherska traditionen uppfattar jag som viktigt för föreläsarna, för att på så sätt kunna rättfärdiga sitt beslut att arbeta för att etablera ett Guds hus i Fisksätra. Guds hus-projektet stämmer också väl in på Ekstrands (2002, s.137) bild av den pluralistiska folkkyrkotanke som han beskriver utifrån Sverige som ett heterogent mångkulturellt samhälle. Folkkyrkotanken är en viktig del i den normativa

teologin utifrån ett svenskkyrkligt perspektiv, eftersom den normativa teologin vittnar om relationen mellan den enskilda kyrkan nu och kyrkans ursprung och traditioner. Den normativa teologin inom Guds hus-projektet blir vad företrädarna inom församlingen beskriver som ett kontextuellt teologiskt experiment inom Svenska kyrkan, där folkkyrkotanken blir prövad i ett mångreligiöst och mångkulturellt sammanhang. Folkkyrkotanken har präglat Svenska kyrkan sedan tidigt 1900-tal. Att söka legitimitet i den är väsentligt för projektet trots att Guds hus-projektet snarare kanske skulle se bortom folkkyrkotanken och skapa sin egen legitimitet och bärkraft. För Fisksättras del bär projektet på ett stort symbolvärde vilket förenar hela stadsdelen i projektet och samtidigt blir projektet en motbild mot många fördomar som finns mot förorten och mot religion.

6.3 Formell teologi

En kyrkas teologi är väsentlig för dess teologiska och kyrkliga särart. Den formella teologin är den aspekt av teologin som binder samman den enskilda kyrkan med den ”professionella teologin” (Cameron et al., 2010, s.53). För Guds hus-projektet handlar den formella teologin om två delar, relationen till Martin Luther och Befrielse-teologin. Kyrkoherden poängterar att det är högst väsentligt att församlingen bevarar sin teologiska särart som en evangelisk-luthersk kyrka inom Guds hus-projektet. Kyrkoherden är tydlig med att den egna identiteten är vad som gör projektet möjligt, då de andra religiösa samfundet är lika tydliga med sin identitet. Kyrkoherden gör en intressant tolkning utifrån att Luther var en person som omtolkade och omdefinierade kyrkan vilket församlingen också gör i Guds hus-projektet. Alla församlingens företrädare talade under intervjuerna om att Luther och Guds hus-projektet har flera gemensamma beröringspunkter, dels ett gediget samhällsengagemang och dels att kyrkan är en diakonal institution vilken är till för folket. Befrielse-teologin som projektledaren och distriktsledaren berör tar sin utgångspunkt i Fisksätra som stadsdel och dess socioekonomiska situation som på flera sätt påminner om den kontext befrielse-teologin kommer från. Ett Guds hus i denna kontextuella miljö vittnar om ett lokalt behov med specifika utmaningar, som överens stämmer med bilden av befrielse-teologin som en teologi för de fattiga, förtryckta och utsatta. Den formella teologin som de ”professionella teologerna” skulle kunna vittna om i Guds hus-projektet, är korrelationen mellan det evangelisk-lutherska arvet i Svenska kyrkan och Luthers tvåregementslära, vilken vittnar om Guds inverkan i världen och viljan att befrias från övermakten. För projektet är det viktigt att legitimera projektiden med såväl folkkyrkobegreppet som med Martin Luther. Man vill att

projektet ska utgöra en utveckling av interreligiöst samarbete utan att förlora den egna svenskkyrkliga identiteten. Ett projekt som Guds hus, är unikt i en svensk kontext. Frågan är om det även är det i en mer global kontext. Högst troligt finns det andra teologer och framträdande företrädare som kanske skulle passa bättre in på Guds hus projektidé. Här tänker jag i första hand på teologer verksamma i USA, där mångreligiositeten är stark i många av landets städer.

6.4 Operativ teologi

Den fjärde aspekten av Guds hus-projektets teologi är dess operativa teologi, vilket framträder först efter djupare samtal och reflektion med den enskilda kyrkan. Den operativa teologin är oftast omedveten hos gruppen själv, och tar sig uttryck genom dess kyrkliga praktik i handling och teologisk reflektion utifrån den egna självbeskrivningen. I Guds hus-projektet har jag valt att ta fasta på dess resonemang utifrån religionsteologi. Samtliga företrädare för församlingen har talat om Guds hus-projektet som ett fredsfrämjande projekt. Bengt Wadensjö uttrycker det väl i sin debattartikel i SvD (23 september 2010) då han skriver att ”Världsfreden börjar i Fisksätra!”. Församlingen ser projektet som en fysisk manifestation i den kommande Guds hus-byggnaden, att religioner kan samverka och samexistera under ett och samma tak. Ahlstrand (2011, s.11) beskriver vad hon kallar för en erfarenhetsgrundad religionsteologi vilket uppstår i en given kontext och därmed blir kontextuellt utformad, en beskrivning som stämmer väl på Guds hus-projektet i Fisksätra. Projektledarens syn på den helige Ande som en kraft vilken inte enbart verkar inom den kristna tron utan som en fri kraft att verka utanför kyrkan, vittnar om att Gud talar till alla människor och kan uppenbara sig i flera olika röster. En av de tio punkter som Ahlstrand och Sandvik (2001, s.17) skriver om som utgångspunkt för en religionsteologisk diskussion är just att den helige Andes frukter även mognar utanför kyrkan och mycket väl även kan verka i andra religioner än den kristna kontexten. Att den helige Ande kan verka i andra religioner, stärker tron på att ett gemensamt hus, ett Guds hus, för tre enskilda religiösa samfund är rätt sätt att möta människorna i Fisksätra. Guds hus-projektet kan därmed utgöra ett bevis för att den helige Ande verkar utanför kyrkan för företrädarna för församlingen.

Den djupa religiösa dimensionen är viktig och lyfts vid flera tillfällen fram av församlingens företrädare. För att ännu bättre förstå varandra är det viktigt att alla som samverkar inom projektet är beredda att mötas för dialog på lika villkor under samma förutsättningar vilket

Swidler (1983, s.1-4) betonar i sina tio ledord för interreligiös dialog. Swidlers punkt tio som talar om att den som vill dialog måste vara beredd att erfara den andres religion ”from within”. Projektledaren talar om en ”uppenbarelseteologi” vilken bygger just på erfarenheten av den andres religion från insidan genom att acceptera den andres trosuppfattning, ”ett steg bortom religionsteologin” för att använda projektledarens egna ord. Församlingens företrädare att man har tagit steget in i den andres kontext, dock återstår frågan om man har gjort detta fullt ut. Den operativa teologin kan vi beskriva som en aktivt självreflekterande religionsteologi där församlingens företrädare omedvetet utgår ifrån en religionsteologi likt den Ahlstrand beskrev i *Polemik eller dialog?* nämligen att religionsteologin har för avsikt att besvara frågan ”...vad existensen av andra religioner innebär för kristen, eller annan religiös, självförståelse” (Stenmark & Westerlund, 2002, s.49).

6.5 Diapaxis

Teorin ”4 voices of theology” har hjälpt mig att analysera och tolka Guds hus-projektets (religions)teologi på ett djupare plan genom att korrelera teorier med självförståelse utifrån de intervjuer jag har gjort med företrädare för Guds hus-projektet i Nacka församling. Teorin i sig har hjälpt mig att se projektet från fyra olika sidor som förenas i den kyrkliga praktik som Guds hus-projektet vill ge uttryck för, om än projektet i sig ännu inte fullt har uppnått det stadiet där man satt sin egen teologiska prägel på den kyrkliga praktiken. Guds hus-projektet har nått fram till en punkt där religionsteologi och mötet över religionsgränser har resulterat i Diapaxis⁶. Det är viktigt att poängtera att den analys jag har gjort med hjälp av den empiriska teoretiska modellen endast är grundad på företrädare från Svenska kyrkan i Nacka församling vilket inte ger en fullständig bild av Guds hus-projektet. Det skulle vara högst relevant att göra en liknande studie utifrån de tre religiösa samfunden sammantaget för att ge en mer komplett bild av självförståelse inom Guds hus-projektet. Att i intervjuerna ta med både anställda och förtroendevalda har jag sett som givande, då bägge parter har bidragit med intressanta reflektioner utifrån de frågeställningar som har diskuterats. Deras bild av projektet har oftast varit samstämmig vilket visar på att projektidén är välgrundad hos både de förtroendevalda och de anställda. De förtroendevalda uttryckte också tacksamhet gentemot de anställda för att de har fått vara involverade i projektet ifrån starten.

6.6 (Religions)teologi

⁶ Diapaxis är när religionsteologi har omsatts och blivit praktik (Stenmark & Westerlund, 2002, s.50)

Den (religions)teologi som Guds hus-projektet vittnar om är en erfarenhetsgrundad religionsteologi som är kontextuell och baserad på öppenhet, nyfiken och vilja. Jag har också sett att man inom projektet gärna vill ta ett steg ytterligare, bortom religionsteologin. Steget bortom religionsteologin beskriver församlingens företrädare själva som ”uppenbarelseteologi” eller ”kärleksbudets teologi”. Båda dessa egna tolkningar som företrädarna gör har sin grund i projekttiden för Guds hus, dess gemensamma värdegrund och teologiska plattform. I projektplanen till Guds hus kan vi läsa följande; ”Tanken på ett ”Guds hus” i Fisksätra skall betraktas som en religiös gemenskap kring tron på en enda Gud, skaparen av himmel och jord.” (projektplanen för Guds hus, 2008, s.3). Uppenbarelseteologin tar sin grund i detta att Gud har uppenbarat sig för människor genom olika religiösa röster och tilltal. Därför kan vi alla ha något att lära av varandra, menar projektledaren. Inledningen till Nicenska trosbekännelsens första stycke är av stor vikt för att kunna göra Guds hus-projektet verkligt; ”Jag tror på en enda Gud, allsmäktig Fader, skapare av himmel och jord, av allt vad synligt och osynligt är;”(Nicenska trosbekännelsen ur Svenska Psalmboken, 1986)

I den teologiska plattformen kan vi också läsa under punkt nummer fyra; ”att Gud kallar oss att älska vår medmänniska och värna allt liv” (Värdegrund för Guds hus i Fisksätra, 2010). Denna punkt stämmer väl in på vad företrädarna för församlingen beskriver som ”kärleksbudets teologi”. Inom projektet är det kärleken till våra medmänniskor och i enlighet med bibelcitatet i 3 Mosebok 19:18 ”...älska din nästa såsom dig själv” (Bibel 2000) som projektet ska ta sin grund och form i samförstånd och kärlek till varandra. Guds hus-projektet är ett fredsprojekt där Fisksättras förutsättningar ska bejaktas, för att motverka främlingskap och kulturella motsättningar, vilket går att läsa i syftesbeskrivningen till Guds hus-projektet och som visar värdet av vad samverkan och samexistens kan betyda för fred.

I ett religionsteologiskt sammanhang handlar Guds hus-projektet om hur de enskilda religiösa samfunden kan fortsätta att närma sig varandra och sina olika trostraditioner, så att den befintliga gemenskapen kan leda projektet framåt, baserat på ärlighet och tillit till varandra. Viktigt att poängtera är att denna självförståelsestudie är gjord efter att projektet enbart har funnits i fyra år. Ett projekt som Guds hus kan inte etableras, genomföras, avslutas och utvärderas på fyra år. Än så länge har heller inte projektet vad jag upplever, mött några större motgångar vare sig praktiska eller teologiska. Därför kan det vara relevant att i framtiden göra en liknande studie när projektet utgör en välintegrerad del i församlingsverksamheten.

7 Slutkommentar

Guds hus-projektet i Fisksätra fascinerar och inspirerar mig. Jag tycker att det är viktigt att trossamfunden i Sverige och Svenska kyrkan i synnerhet tar sin roll som majoritetssamfund på allvar och öppnar upp och bjuder in människor av annan tro till gemenskap och samverkan. För egen del har denna uppsats bidragit till att få syn på nya perspektiv av ett projekt som pågår i min närhet. Jag har under min analys kommit fram till hur viktigt det är för projektet att ha hög trovärdighet och att denna trovärdighet och legitimitet är något man söker i den egna kyrkliga kontexten. Med viss förvåning har jag också uppmärksammat hur viktig den fysiska byggnaden är för projektet, i förhållande till den teologi som skapas. Jag trodde att den teologiskapande aspekten var större än vad jag har upptäckt. Bilden av Sverige som ett enhetssamhälle är förbi. Istället för att bekämpa denna förändring som vissa människor, trossamfund och politiska partier gör, så bör vi omfamna den och acceptera den. Guds hus är kanske ett sätt för samhället och kyrkan att möta det heterogena samhälle som växer fram i Sverige. Jag anser att vi ska vara stolta över att Sverige är ett land i världen, och att världen är en del av Sverige, kulturellt, etniskt och inte minst religiöst!

8 Käll- och litteraturförteckning

8.1 Tryckta källor och litteratur

Ahlstrand, K. (2011). Att tänka om tro - vår egen och andras. I Svenska kyrkan. (2011). *Sann mot sig själv – öppen mot andra. Samtal om religionsteologi i Svenska kyrkan* (s.8-45) Uppsala: Svenska kyrkan.

Ahlstrand, K., & Sandvik, H. (Red). (2001). Samtal om religionsteologi. *Tro och Tanke*, 2001:3. Uppsala: Svenska kyrkan.

ARCS (Action Research – Church & Society). (2008). *Living church in the global city: Theology in practice*. University of London; Heythrop College & Ripon College, Oxford

Bibel 2000. (2001). Uppsala: Bokförlaget Cordia AB.

Bonniers lexikon 5. (1994). Stockholm: Bonniers förlag

Cameron, H., Bhatti, D., Duce, C., Sweeney, J., & Watkins, C. (2010). *Talking about God in practice –Theological research and practical theology*. London, UK: SCM Press.

Den Svenska Psalmboken 1986 (2005). Stockholm: Verbum.

Ekstrand, T. (2002). *Folkkyrkans gränser. En teologisk analys av övergången från statskyrka till fri folkkyrka*. Stockholm: Verbums förlag.

Fahlman, L. (1999) *AB Nackahem 1938-1996*. Nacka: AB Nackahem.

Ideström, J. (2012). *Folkkyrkotanken – innehåll och utmaningar*. Uppsala: Svenska kyrkokansliet.

Nacka kommun. (2009). *Strategisk stadsdelsplan – Fisksätra 2009*. Nacka: Nacka kommun

Nacka kommun. (2011). *Kulturmiljöprogram för Nacka kommun 2011*. Nacka: Nacka kommun.

Nelson, O., & Spetz, L. (2010, oktober 5), "Sverigedemokraterna är inte hela bilden av Sverige". *Nacka Värmdö Posten (NVP)*, s.18.

Nilsson, C. (2007). *Kyrkguiden – vägledning till kyrkorna i Stockholms stift*. Stockholm: Stockholms stift

Rasmussen, T., & Thomassen, E. (2007). *Kristendomen – en historisk introduktion*. Skellefteå: Artos & Norma bokförlag.

Stenmark, M., & Westerlund, D. (Red.). (2002). *Polemik eller dialog? Nutida religionsteologiska perspektiv bland Kristna och Muslimer*. Nora: Nya Doxa.

Swidler, L. (1983). The Dialogue Decalogue: Ground rules for Interreligious Dialogue. *Journal of Ecumenical studies, Volume 20*, s.1-4.

Wadensjö, B. (2010, september 23), Vi bygger ihop kyrka och moské. *Svenska Dagbladet (SvD)*.

8.2 Otryckta källor

Nacka

Svenska kyrkan Nacka församling

Församlingsinstruktionen för Nacka församling. (2007)

Projekt "Guds hus" – ett interreligiöst församlingshus i Fisksätra. (2007)

Projektbeskrivningen för Råd och Stödcentret Källan (2008)

Sammanträdesprotokoll Kyrkorådet 2012-12-12 (2012)

Värdegrund för Guds hus i Fisksätra. (2010)

(Tillgängligt via Nacka församling Box 31 131 06 Nacka)

Hos författaren

Ann Boréus, Eldsjäl & Ledare för Kvinnoföreningen Rosen i Fisksätra,

transkriberad intervju 2012-12-09

Annika Wirén, Distriktsledare Fisksätra kyrka, Svenska kyrkan Nacka församling,

transkriberad intervju 2012-11-22

Barbro Bolounassos, Bibliotekschef, Fisksätra bibliotek,

transkriberad intervju 2012-12-06

Carl Dahlbäck, Kyrkoherde, Svenska kyrkan Nacka församling,

transkriberad intervju 2012-11-16

Henrik Larsson, Projektledare Guds hus, Svenska kyrkan Nacka församling,

transkriberad intervju 2012-11-22

Jorunn Rådberg, Fastighetsförvaltare, Stena fastigheter AB,

transkriberad intervju 2012-12-07

Laina Rosberg, Kyrkorådets ordförande, Svenska kyrkan Nacka församling,

transkriberad intervju 2012-11-16

Lisa Ståhlberg, Controller/Statistiker, Nacka kommun,

e-post 2012-12-10

Sven Esplund, Kyrkorådets vice ordförande, Svenska kyrkan Nacka församling,

transkriberad intervju 2012-11-16

8.3 Internet

SCB (Statistiska Centralbyrån) *Områdesstatistiska databas* sökord: Fisksätra

www.scb.se (hämtad 2012-12-10)

Appendix 1 – Frågorna

Följande frågor skickades ut till informanterna inför gruppintervjun, de första fem är de frågor utifrån vilka gruppintervjuerna sedan gjordes.

- Berätta om ditt eget engagemang eller ditt eget förhållande till projektet Guds hus.
- Vad skulle du/ni säga att projektet tar sin grund på/i/ur/av?
- Varför behövs projektet Guds hus?
- Vilken sorts kyrka vill du/ni att Guds hus ska vara?
- Vad skulle du/ni säga är Guds hus största teologiska utmaningar?
- Vilka reaktioner tror du/ni att projektet fått/får inom Svenska kyrkan?
- Skulle du/ni beskriva Guds hus som ett exklusivt eller inklusivt projekt?
- Vad innebär mission för dig/er och hur skulle du beskriva det?

Efter gruppintervjuerna så ställde jag följande kompletterande frågor till informanterna som de ombads besvara skriftligen till mig via e-post.

- Vilken teologisk grundhållning ser du att projektet Guds hus vilar på?
- På vilket/vilka sätt fördjupas den svenskkyrkliga identiteten i projektet Guds hus?
- Vilken inverkan ser du/tror du att projektet Guds hus har på lokal samhället Fisksätra?

Appendix 2 – Samarbetspartners Guds hus

Styrgruppen:

- Nacka församling
- Muslimernas förening i Fisksätra
- S:t Konrads katolska församling
- Stockholms stadsmission

Referensgruppen:

- Nacka kommun
- Stena fastigheter AB
- Centrum för Samtidsanalys
- Centrum för Religionsdialog i Stockholms stift
- Folke Bernadotte-akademin
- PR-konsult
- Saltsjöbadens församling
- Eritreanska gruppen
- Nätverket för Fisksättras utveckling; Fisksätraakademin

Källa: Svenska kyrkan Nacka församling. (2008). *Projekt "Guds hus" - ett interreligiöst församlingshus i Fisksätra*. s.4.

Appendix 3 - Värdegrund för Guds hus i Fisksätra

I GUDS, DEN NÄDERIKES OCH BARMHÄRTIGES NAMN

VISION

Med utgångspunkt i vår gemensamma tro att Gud är En vill vi bygga ett Guds hus som en yttre manifestation av den gudomliga verkligheten. Vår gemensamma vision är att:

- samla de stora religiösa samfundet i Fisksätra i en gemensam praktisk och ideologisk samverkan i ett gemensamt hus
- tillvarata samfundens möjligheter att skapa tillit i kulturell mångfald i Fisksätra
- genom dialog visa på samarbetets fredsskapande möjligheter

VERKSAMHETSIDÉ

Respektive samfund driver egen verksamhet i de egna och de gemensamma lokalerna, vilket ger möjlighet för respektive samfund att utveckla och fördjupa sin verksamhet och tradition. Samfundet kommer också att fortsätta utveckla den gemensamma verksamheten med fokus på att:

- skapa rum för människor att möta Gud och att ta Gud på allvar
- ge ökade möjligheter för människor med olika religiösa traditioner att mötas
- ge stöd till människor i utsatthet och utanförskap
- bidra till en fortsatt positiv utveckling i Fisksätra
- visa att religionen är en enande kraft i lokalsamhället och en resurs i fredsarbete

KÄRNVÄRDEN

Våra gemensamma kärnvärden är:

- Förankring – i våra egna traditioner och tolkningar
- Respekt – för varandras särart och olikheter
- Öppenhet – att ärligt och generöst lyssna och försöka förstå den andre
- Mod – att möta varandra, det annorlunda och vår omvärld
- Vilja – att ta ansvar för att Guds hus skall utvecklas även på lång sikt

TEOLOGISK PLATTFORM

Vår gemensamma teologiska plattform bygger på det vi har gemensamt som Abrahams barn. Vi visar respekt för olikheterna i våra respektive trostraditioner och strävar inte efter att rekrytera medlemmar hos varandra. Vi tror gemensamt:

- på en enda Gud, skapare av himmel och jord
- att Gud är barmhärtig, nåderik och kärlekfull
- att varje människa har samma värde och rättigheter
- att Gud kallar oss att älska vår medmänniska och värna allt liv

GEMENSAM BÖN FÖR GUDS HUS

O Gud, gör dörren till detta hus vid nog att ta emot alla som längtar efter kärlek och gemenskap, trång nog att utestänga all avund, högfärd och trätlystnad. Gör dess tröskel så slät att den inte blir en stötesten för barn eller vilsna fötter, men så hög och stark, att den tvingar frestarens makt tillbaka. Gud, låt dörren till detta hus bli en port till ditt eviga rike. Tack och lov tillhör Gud, världarnas herre. Amen.

Fisksätra 2010-05-20

Svenska kyrkan Nacka församling

S:t Konrads katolska församling

Muslimernas förening i Fisksätra

Carl Dahlbäck
Kyrkoherde

Andrzej Konopka
Kyrkoherde

Awad Olwan
Imam